

V-3433

TEINE VIHK

ÜLESANNETE KOGU

METOODILISE MATEMAATIKA
ÕPERAAMATU JUURE

J. KOPPEL

ARII

ARHIIVKOGU

ARHIIVKOGU

2

ARHIIVKOGU

A-3433

2) iga küsimuse järele kirjutame rehkenduse, mis selle küsimuse ära vastab;

3) lõpüküsimusele kirjutame vastuse.

Siin ülessäatud nõudmisi töö selguse kohta silmas pidades, teeme eelmise §-i ülesande eeskujuliselt nii valmis:

1) palju maksab või nael?

$$20 + 35 = 55$$

5893

2) palju maksab saia ja või nael ühtekokku?

$$20 + 55 = 75$$

Vastus: Saia ja või nael ühtekokku maksab 75 marka.

Märkus: Numbrille, mis järjekorda näitab, tuleb kas punkt ehk köver lookjoon (klamber) järele panna, nii:

1.		1)
2.	ehk:	2)
3.		3)

Number punktiga ehk klambriga tuleb lugeda: esiteks, teiseks, kolmandaks j. n. e., kuna nad ilma punktita ehk klambrita tuleksid lugeda: üks, kaks, kolm j. n. e.

§ 45.

Ülesanded kahe küsimusega

- 324.** Õpemaks gümnaasiumis oli enne jõulu 245 marka, pääle jõulu aga 35 marka kallim; kui suur oli sel aastal õpemaks?
- 325.** Talumees sai tänavu 98 vakka rukkid, sellejuures kinnitas ta, et tänavune lõikus talle 16 vakka vähem annud kui mullune lõikus; kui palju oli talumees kahe aastaga rukkid saand?
- 326.** Koolis õn 164 poissi, kuna neid 18 vähem on kui tütarlapse; mitu õpilast on selles koolis?
- 327.** Võta ülesanne nr. 154 ja arva välja, kui suur oli õpemaks gümnaasiumis terves kooliaastas?
- 328.** Võta ülesanne nr. 158 ja arva välja, mitu õpilast on kogu gümnaasiumis.
- 329.** Võta ülesanne nr. 178 ja arva välja, kui palju soola anti nende kahe valla pääle.
- 330.** Õue pääl on 250 kuuselauda, kuna männilaudu 180 rohkem on; mitu lauda on õue pääl üleüldse?
- 331.** Võta ülesanne nr. 221 ja arva välja, mitu õuna müüs kaupleja terve päeva jooksul?
- 332.** Ehituse jaoks osteti 278 männipalki, kuusepalke osteti 50 rohkem; mitu palki osteti selle ehituse jaoks?

- 333.** Piduõhtul müüdi 78 esimese (I-se) platsi piletid, kuna teise (II-e) platsi piletid 150 rohkem müüdi; mitu pidulist oli?
- 334.** Aednik sai ploomide eest 245 marka, õunte eest 360 marka rohkem; palju sai aednik raha üleüldse?
- 335.** Ühes puus on 315 õuna, teises 180 õuna rohkem; mitu õuna on neis kahes puus ühtekokku?
- 336.** Ühes kapis on 384 raamatut, teises kapis on 116 raamatut rohkem; mitu raamatut on neis kahes kapis?
- 337.** Mitu õpilast on koolis, kui poisslapsi 18 vähem on tütarlastest, kuna poisse 114 on?
- 338.** Peetril on 285 marka raha, aga tal on 45 marka vähem kui Antsul; palju on Peetril ja Antsul raha ühtekokku?

§ 46.

Ei tee mingit raskust mitut arvu üksteisega kokku arvata ehk üheks arvuks liita. Olgu näituseks järgmine ülesanne:

Ühel koolipoisil on 18 raamatut, teisel on 26 raamatut ja kolmandal on 17 raamatut; mitu raamatut on neil kolmel poisil ühtekokku?

Raamatute asemel võiksime võtta 18 pulka, 26 pulka ja 17 pulka ja siis kõik pulgad ühte lugeda. Leiaksime, et on 61 pulka; seega oleks siis ka neil kolmel poisil 61 raamatut.

Tahaksime seda numbrite abil välja arvata, siis kirjutame need arvud kõik üksteise alla; nende ette kirjutame üheainsa kokkuarvamise märgi, tõmbame neile ühise joone alla ja arutame järgmiselt:

$$\begin{array}{r} \overset{2}{2} \\ 18 \\ + 26 \\ \underline{17} \\ 61 \end{array}$$

8 üksikut ja 6 üksikut on 14 üksikut; 14 üksikut ja 7 üksikut on 21 üksikut; 21 üksikut on 2 kümnelist ja 1 üksik; üksiku kirjutame joone alla, kuna 2 kümnelist ülesse märgime (kümneliste kohale). Nüüd arvame kümnelised kokku: 2 kümnelist (mis üksikuist saadud) ja 1 kümneline on 3 kümnelist; 3 kümnelist ja 2 kümnelist on 5 kümnelist; 5 kümnelist ja 1 kümneline on 6 kümnelist; kirjutame selle joone alla. Seega saime 61 (nagu tikkude juureski saime).

Samuti võime veel rohkem arve üheks arvuks liita, näituseks:

$$103 + 247 + 39 + 2 + 168 + 52$$

$$\begin{array}{r} \overset{23}{103} \\ 247 \\ + 39 \\ \quad 2 \\ 168 \\ \underline{52} \\ 611 \end{array}$$

Tahaksime neid arve kirjalikult kokku arvata, siis kirjutame nad üksteise alla, kus juures seda tuleb silmas pidada, et kõigil arvudel samanimelised üksused kohastikku oleksid; kõigile neile kirjutame ühise kokkuarvamise märgi ette (vaata siin kõrvalt). On arvud niiviisi korraldatud, siis arutame nii, nagu eespool näidatud.

§ 47.

Ülesanded ja harjutused mitme liidetavaga

339. 5 õpilast tahtis ühiselt Jurkatami Vene-Eesti sõnaraamatu osta, mille eest kaupmees 100 marka nõuab; ühel poisil on 24 marka, teisel 18 marka, kolmandal 28 marka, neljandal 15 marka ja viiendal 14 marka; kas nad saavad selle raamatu osta?

340. Aias kasvab 4 õunapuud, ühes on 186 õuna, teises 215 õuna, kolmandas 238 õuna ja neljandas 348 õuna; mitu õuna on neis neljas puus?

341. Koolis on 4 klassi, ühes klassis on 34 õpilast, teises 32, kolmandas 28 ja neljandas 26; mitu õpilast on selles koolis?

342. 86

186

215

+ 95

140

3

29

343. 308

119

72

+ 281

13

115

5

344. 2

51

217

+ 25

186

9

203

345. Õue pääl on 3 lauavirna, ühes virnas on 300 lauda, teises 280 lauda ja kolmandas 150 lauda; mitu lauda on õue pääl?

346. Vabrik lõi kas ühel päeval 218 männilauda, 256 kuuselauda, 115 tammelauda ja 180 kaselauda; mitu lauda lõi kas vabrik sel päeval?

$$347. 115 + 34 + 8 + 79 + 367 + 28 =$$

$$348. 21 + 2 + 107 + 280 + 17 + 99 + 135 + 5 =$$

$$349. 423 + 57 + 4 + 7 + 315 + 18 =$$

§ 48.

Juba alguses pöörasime õppijate tähelepanu sellele, et kokkuliidetud arvud võivad omi kohti vahetada (vaata § 13). Senni nägime seda omadust ainult kahe liidetava juures. Tahaksime järelkatsuda, kas see säädus ka siis maksev on, kui liidetavaid rohkem on kui kaks, siis leiaksime, et see säädus alati maksev on, olgu liidetavaid kui palju tahes, näituseks:

$$7 + 15 + 23 = 45$$

$$15 + 7 + 23 = 45$$

$$15 + 23 + 7 = 45$$

$$23 + 15 + 7 = 45$$

Et see säädus üleüldine on, s. o. ta on ikka maksev, olgu arvud **missugused tahes**, siis nimetame neid arve lihtsalt esimene, teine, kolmas, neljas j. n. e.

Neid arve kokkuarvates saaksime mingi **summa**. Sellepärast kirjutame nii:

$$\text{esimene} + \text{teine} + \text{kolmas} + \text{neljas} = \text{summa}$$

Et silmal kergem ülevaadata oleks, sellepärast kirjutame nendel sõnadel ainult esimesed tähed, nii:

$$e + t + k + n = s$$

See täheline üleskirjutus tähendab; neli **mingit arvu** annavad **mingi summa**.

Olgu $e = 24$, $t = 18$, $k = 15$ ja $n = 12$, siis $s = 69$, nii:

$$24 + 18 + 15 + 12 = 69$$

$$e + t + k + n = s$$

Arvame samad arvud teises järjekorras kokku, näituseks:

$$15 + 18 + 24 + 12 = 69$$

$$k + t + e + n = s$$

siis saame ikkagi 69; nõnda näeme, et liidetavate järjekord ei muuda summat.

Nii võime nende nelja liidetava järjekorda veel mitmet moodi muuta, näituseks:

$$e + t + k + n = s$$

$$t + k + e + n = s$$

$$t + n + k + e = s$$

$$n + k + e + t = s$$

$$k + e + n + t = s$$

Kõik need üleskirjutused näitavad, missuguses järjekorras neli liidetavat võib kokkuarvata, kuna nende summa ikka üks ja sama on.

Liidetavaid võib ükekõik kui palju olla, ja neid võib ükskõik missuguses järjekorras kokkuarvata, nende summa ei muutu ilmaski kokkuarvamise järjekorrast.

§ 49.

Tähelised ülesanded

350. Kui $e = 15$, $t = 137$, $k = 480$, $n = 78$, $v = 200$, kui suur on siis $s = e + t + k + n + v$?

351. Kui suur on $s = e + t + k$, kui $e = 599$, $t = 37$ ja $k = 109$?

352. Olgu: .

Kui palju on siis?

$$e = 17$$

$$1) e + t + n$$

$$6) e + k + n + v$$

$$t = 107$$

$$2) t + n + v$$

$$7) t + k + n + v$$

$$k = 290$$

$$3) k + e + v$$

$$8) e + t + k + n$$

$$n = 456$$

$$4) e + n + v$$

$$9) e + k + n$$

$$v = 36$$

$$5) t + k + n$$

$$10) e + t + n + v$$

Näitus: 1) $e + t + n = 17 + 107 + 456 = 580$.

353. Ühel riulil on e raamatut, teisel riulil on t raamatut; kuidas tuleb raamatute arv kujutada, mis neil riulitel on?

Mahaarvamine ehk lahutamine

§ 50.

Liisil on 1 õun, ta sööb 1-he õuna ära; palju tal järele jääb? — Tal ei jää ühtki järele. — Seda kirjutame nõnda üles:

$$1 - 1 = 0$$

Pane oma ette lauale 1 kümmeline; võta säält nüüd 1 kümmeline ära; palju jääb järele? Mitte midagi. Seda kirjutame järgmiselt üles:

$$10 - 10 = 0$$

Pane oma ette lauale 1 sajaline, võta nüüd säält samast 1 sajaline ära; mis jääb järele? Mitte midagi. Seda kirjutame nõnda üles:

$$100 - 100 = 0$$

1. Jukul on 11 marka, ta ostab ühemargalise õuna; mitu marka Jukule järele jääb?

2. Klassis on 31 õpilast, 1 õpilane puudub; mitu õpilast on praegu klassis?
3. Õues mängib 18 õpilast, 1 läks klassi; palju jäi mängima?
4. Ema andis pojale, kes koolis käis, 36 marka taskurahaks, poiss ostis 1-he marga eest 2 sulge; palju jäi tal raha üle?
5. Karjas on 27 veist, üks ainus on kirju, teised kõik rusked; mitu rusket veist on karjas?
6. Koolis on 249 õpilast, üks õpilane astus koolist välja; palju jäi kooli?
7. Kapis on 335 raamatut, üks võetakse lugeda; mitu raamatut jääb kappi?
8. Isal on 844 marka raha, ta andis ühe marga Liisile; palju jäi isale veel raha?
9. Kaupluses on 953 rehkenduse raamatut, õpilane ostis ühe ära; mitu rehkenduse raamatut veel poodi jäi?
10. Õunapuus on 402 õuna, 1 kukkus maha; palju jäi veel puu otsa?

1-se lahutamise näidik:

$$1 - 1 = 0$$

$$2 - 1 = 1$$

$$3 - 1 = 2$$

$$4 - 1 = 3$$

$$5 - 1 = 4$$

$$6 - 1 = 5$$

$$7 - 1 = 6$$

$$8 - 1 = 7$$

$$9 - 1 = 8$$

$$10 - 1 = 9$$

§ 51.

11. Liisil on 1 õun, ta tahab vennale enda käest 2 õuna anda; kas ta võib seda?
12. Vennal on 2 õuna, ta tahab õe Liisile 2 õuna anda; kas ta võib seda?

$$2 - 2 = 0$$

13. Mikul on 12 marka, ta ostab kahe marga eest õunu; palju jääb talle raha?

14. Klassis on 32 õpilast, kaks läks päavalu pärast koju; mitu õpilast jäi klassi?
15. Isal on 282 marka raha, ta annab pojale 2 marka; palju jääb isale raha?
16. Sassal on 22 õuna, ta sööb 2 õuna ära; palju jääb talle järele?
17. Kaupmehel on 102 taskunuga, 2 nuga osteti ära; mitu nuga jäi kaupmehele?

18. $302 - 2 =$

19. $127 - 21 =$

$992 - 2 =$

$228 - 221 =$

$842 - 2 =$

$329 - 121 =$

$752 - 2 =$

$421 - 121 =$

$662 - 2 =$

$512 - 112 =$

$532 - 2 =$

$712 - 12 =$

$422 - 2 =$

$622 - 122 =$

$272 - 2 =$

$218 - 211 =$

$112 - 2 =$

$222 - 222 =$

§ 52.

$3 - 2 = 1$

20. Emal on 3 õuna, ta annab Vollile 2 õuna; mitu õuna emale veel jääb?

21. Eedil on 13 kirjutusraamatut (kaustikut); 2 neist on ta täis kirjutand; mitu puhast kaustikut on Eedil?
22. Tööline saab päevas 123 marka, ühel päeval jäi tal 2 marka palgast järele; palju ta sel päeval kulutas?
23. Koplis kasvab 243 jämedat puud, 2 puud lõigati maha; mitu puud jäi kasvama?
24. Klassi nimekirjas on 33 õpilast, täna on 2 õpilast haiged; mitu õpilast on täna koolis?
25. Isal on 883 marka raha, ta annab pojale 2 marka; mitu marka jääb isale järele?
26. Õuna vakk maksab 73 marka, perenaisel puudub selle ostmiseks 2 marka; palju on tal raha?
27. Kapis on 673 raamatut, säält võetakse 2 raamatut ära; mitu raamatut jääb veel kappi?

28. $303 - 2 =$

$443 - 2 =$

$553 - 2 =$

$603 - 2 =$

$93 - 2 =$

$103 - 2 =$

$313 - 2 =$

29. $793 - 12 =$

$633 - 121 =$

$843 - 112 =$

$973 - 102 =$

$332 - 222 =$

$373 - 212 =$

$433 - 122 =$

30. Tööline saab päevas 133 marka, 121 marka kulutab ta ära; mitu marka talle järele jääb?
31. Kaupluses on 632 aabitsat, päeva jooksul müüdi 122 aabitsat ära; mitu aabitsat jäi veel poodi?
32. Õunamüüjal on 338 õuna, ta müüs 221 õuna ära; palju jäi tal müümata?

§ 53.

$$4 - 2 = 2$$

33. Peetril on 4 sulge, ta andis 2 sulge Jaanile; mitu sulge jäi Peetrille?
34. Ema ostis 14 nõöpi, 2 nõöpi õmbles ta Tõnnile kuue ette; mitu nõöpi jäi järele?
35. Keegi saab päevas 134 marka, teine saab aga 2 marka vähem; palju saab teine?
36. Ühe korvi punumiseks kulus 84 nidet (vitsa), teisele läks 2 nidet vähem; mitu nidet läks teisele korvile?
37. Ühele õunaostjale müüdi 254 õuna, teisele 2 õuna vähem; palju müüdi teisele?

38. Puiesteele istutati 364 ridaspuud, 2 neist kuivasid; mitu puud hakkas kasvama?

39. $64 - 2 =$

$104 - 2 =$

$304 - 2 =$

$274 - 2 =$

$694 - 2 =$

$824 - 2 =$

40. $924 - 22 =$

$843 - 22 =$

$742 - 22 =$

$478 - 211 =$

$443 - 221 =$

$444 - 222 =$

41. Vanem tööline saab päevas 144 marka, noorem 22 marka vähem; mitu marka saab noorem tööline?

42. Teine vanem tööline saab 143 marka päevas ja ta abiline (noorem tööline) saab 122 marka päevas; mitu marka saab noorem tööline vähem vanemast töolisest?

43. Kauplusest müüdi ühel päeval 473 raamatut, teisel päeval müüdi 212 raamatut vähem; mitu raamatut müüdi teisel päeval?

44. Ühe puu otsas on 645 õuna, teise otsas 121 õuna; mitu õuna on teises puus vähem?

§ 54.

$$5 - 2 = 3$$

45. Antsul on 5 raamatut, 2 raamatut jättis ta täna koju; mitu raamatut on tal täna kaasas?
46. Ametnik saab päevas 95 marka, ta kulutas ühel päeval niipalju raha, et tal ainult 2 marka päevapalgast üle jäi; palju kulutas ta sel päeval?
47. Perenaine pani turule minnes 175 marka raha tasku, talle jäi ainult 2 marka üle; kui palju raha eest ostis perenaine turult kaupa?
48. Õunakauplejal oli 555 õuna, õhtul oli tal kõigest 2 õuna järele jäänd; palju oli ta sel päeval müünd?

49. $105 - 2 =$

$215 - 2 =$

$325 - 2 =$

$435 - 2 =$

$545 - 2 =$

$655 - 2 =$

$765 - 2 =$

$875 - 2 =$

$985 - 2 =$

50. $995 - 12 =$

$845 - 22 =$

$753 - 22 =$

$657 - 121 =$

$534 - 222 =$

$549 - 221 =$

$475 - 212 =$

$835 - 122 =$

$354 - 222 =$

- 51.** Kopli Juhanil on 935 marka taskus, Kuusiku Juhanil 122 marka vähem; palju on Kuusiku Juhanil raha taskus?
- 52.** Heinamaal on 356 labu, 221 labu toodi ära; mitu labu on veel heinamaal?
- 53.** Põllumees viis oina ja põrsa turule. Oina eest sai ta 515 marka, põrsa eest 212 marka vähem; palju sai ta põrsa eest?

§ 55.

$$6 - 2 = 4$$

- 54.** Vennal on 6 raamatut, õel on 2 raamatut vähem; mitu raamatut on õel?
- 55.** Õel on 16 õuna, ta annab 2 õuna vennale; mitu õuna jääb talle endalle?
- 56.** Miku ja Juku otsisid seeni, Miku korjas 46 seent, Juku 2 seent vähem; mitu seent korjas Juku?
- 57.** Ühes külas on 206 inimest, teises külas 2 inimest vähem; mitu inimest on teises külas?
- 58.** Ühel põllul on 186 napra, teisel põllul 2 napra vähem; mitu napra on teisel põllul?

59. $26 - 2 =$

$226 - 2 =$

$206 - 2 =$

$336 - 2 =$

$496 - 2 =$

$586 - 2 =$

$676 - 2 =$

$766 - 2 =$

$856 - 2 =$

$946 - 2 =$

60. $654 - 222 =$

$616 - 212 =$

$567 - 221 =$

$462 - 122 =$

$738 - 21 =$

$816 - 12 =$

$698 - 211 =$

$764 - 121 =$

$356 - 112 =$

$666 - 222 =$

61. Keegi peab 625-e verstalise teekonna ära sõitma, mitu versta tal veel sõita jääb, kui ta 212 versta on sõitnud?

62. Keegi ostis maja ehitamiseks 456 palki, 122 palki on ta ära vedand; mitu palki tal veel vedada on?

63. Liiapäeva aastas on 366 päeva, mitu päeva jääb aasta lõpuni aega, kui aasta algusest 122 päeva on mööda läind?

64. Keegi ostis 656 telliskivi, 212 telliskivi on ta ära vedand; mitu telliskivi on veel vedada?

§ 56.

$$7 - 2 = 5$$

65. Emal on 7 naela suhkrut, 2 naela tarvitati ära; mitu naela suhkrut jäi veel?
66. Ema ostis 27 õuna, 2 õuna andis ta tütrele; mitu õuna jäi emale veel?
67. Koolipoisid pidasid lumesõda, ühel pool oli 17 poissi, teisel pool 2 poissi vähem; mitu poissi oli teisel pool?
68. Talu andis 67 vakka rukkid, otri 2 vakka vähem; palju saadi talus otri?
69. Ühes külas on 437 inimest, teises külas 2 inimest vähem; mitu inimest on teises külas?
70. Priidu on 27-aastane, kui vana on ta vend, kui see Priidust 2 aastat noorem on?

71. $17 - 2 =$

$107 - 2 =$

$297 - 2 =$

$387 - 2 =$

$477 - 2 =$

$567 - 2 =$

$657 - 2 =$

$747 - 2 =$

$837 - 2 =$

$927 - 2 =$

72. $327 - 22 =$

$478 - 21 =$

$574 - 221 =$

$637 - 122 =$

$797 - 212 =$

$775 - 211 =$

$672 - 122 =$

$876 - 121 =$

$577 - 112 =$

$777 - 222 =$

73. Palju jäi Sepa Jaagule raha, kui ta 200 marka kulutas, aga enne kulutamist tal 700 marka oli?

74. Keegi ostis 577 katuselatti, ta tõi neist 122 latti ära; palju jäi tal veel tuua?

75. Varustusameti laos on 734 kotti jahu, säält anti 212 kotti välja; mitu kotti sinna veel jäi?

§ 57.

$$8 - 2 = 6$$

76. Priidul oli 8 õuna, 2 õuna andis ta õele; mitu õuna jäi talle endalle?

77. Klassi nimekirjas on 28 õpilast, ühel päeval puudus 2 õpilast; mitu õpilast oli sel päeval klassis?
78. Salves on 68 vakka rukkid, säält müüdi 2 vakka ära; mitu vakka on ses salves veel?
79. Veomees ladus 408 telliskivi vankrille, teel oli 2 telliskivi katki põrund; mitu telliskivi tõi ta tervelt kohale?
80. Kaupleja pidi kauba eest 658 marka saama, ta luges ostjalle kogemata 2 marka rohkem tagasi kui õigus; palju sai kaupleja selle kauba eest raha?

81. $18 - 2 =$

$198 - 2 =$

$288 - 2 =$

$378 - 2 =$

$468 - 2 =$

$558 - 6 =$

$648 - 8 =$

$738 - 6 =$

$828 - 2 =$

$908 - 2 =$

82. $138 - 22 =$

$869 - 221 =$

$985 - 122 =$

$781 - 121 =$

$698 - 212 =$

$578 - 112 =$

$899 - 211 =$

$463 - 21 =$

$328 - 12 =$

$888 - 222 =$

83. Varustusemetille tuli 658 puuda jahu, neist sai 212 puuda lattu ära toodud; mitu puuda veel toomata on?

84. Laos oli 438 puuda herneid, säält müüdi 122 puuda; mitu puuda veel jäi?
85. Tööline pidi tehtud töö eest 578 marka saama, ta sai sellest rahast 112 marka kätte; palju tal saamata jäi?
86. Kellelgi oli 876 marka võlga, ta maksis sellest 221 marka ära; palju tal veel maksta jäi?
87. Kaupluses on 858 rehkenduse raamatut, neist müüdi 202 raamatut ära; mitu rehkenduse raamatut jäi veel kauplusesse?

§ 58.

$$9 - 2 = 7$$

88. Talus on 9 veist, 2 neist on kirjud, teised rusked; mitu rusket veist on talus?
89. Peeter on 19 aastat vana, ta vend on 2 aastat noorem; kui vana on Peetri vend?
90. Kaarli isa on 39-aastane, ema on isast 2 aastat noorem; kui vana on Kaarli ema?
91. Puus on 309 õuna, poiss võttis 2 õuna puust ära; mitu õuna jäi pousse?

92. Emal on 579 marka raha, ta annab Kaarlille 2 marka; palju jääb veel emale raha?

93. Õpilane loostas 799 tikku, õpetaja võttis säält 2 tikku ära; mitu tikku jäi nüüd õpilasele?

94. $19 - 2 =$

$109 - 2 =$

$239 - 2 =$

$349 - 2 =$

$459 - 2 =$

$569 - 2 =$

$679 - 2 =$

$789 - 2 =$

$899 - 2 =$

$829 - 2 =$

95. $199 - 22 =$

$989 - 212 =$

$992 - 222 =$

$699 - 122 =$

$793 - 121 =$

$739 - 112 =$

$495 - 221 =$

$947 - 211 =$

$192 - 12 =$

$999 - 222 =$

96. Põllul on 379 napra, neist sai 122 sisse kogutud; mitu napra on veel põllul?

97. Külas on 496 hinge, neist on 121 last, teised täiskasvanud; mitu täiskasvanut on ses külas?

98. Ehituse juure kulub 829 palki, neist on 212 palki kohale veetud; mitu palki vedamata on?

99. Kauplejal oli 939 muna, neist müüs ta 221 ära; mitu muna tal müümata on?

100. Isa ütles pojale: „Kui sa 898-st 221 õieti maha arvad, annan sulle suure õuna.“ Poisi arve järele jäi 667 järele; kas poiss sai õuna?
101. Tüdrukul on 119 marka, ta ostis ühe naela saia, mis 12 marka maksis; palju raha tal üle jäi?

§ 59.

$$10 - 2 = 8$$

Kümme tikku võivad üksikult (üksteisest lahus) olla, võivad ka kimpu köidetult olla. On nad üksikult, siis võime nende hulgast 2 tikku kohe ära võtta; on nad aga kimpu köidetult, siis peame enne kimbu lahti võtma, nõnda et tikud üksikuiks saavad; alles siis võime neist 2 tikku ära võtta. Kimpu lahti võttes ütleme: „Meie teeme kümnelise üksikuiks.“ Võtame näituseks järgmise ülesande:

Poisil oli 30 marka, ta kulutas 2 marka sulgede ostmiseks; palju jäi tal raha üle?

Et seda nägelikult teha, võtame 3 tikukümmelist, mis on 30 tikku. Et nende hulgast nüüd 2 tikku ära võtta, tuleb üks kümneline üksikuiks teha, muidu ei saa kaht üksikut ära võtta. Järele jääb, nähtavasti, 2 kümnelist; saadud üksikuist võtame nüüd 2 üksikut ära, jääb 8 üksikut; seega jäi: 2 kümnelist ja 8 üksikut, s. o. 28; seega võime kirjutada:

$$30 - 2 = 28$$

Arusaadavalt jääb kümnelisi ikka ühe võrd vähem kui enne, kui terveist kümnelistest mõni üksik ära võtta. Siin, näituseks, oli 3 kümnelist ja jäi 2 kümnelist, kui võtame 40-nest 2 üksikut ära, jääb järele 3 kümnelist, kuna üksikuid ikka 8 saab, nii siis:

$$40 - 2 = 38$$

Arva välja, palju jääb järele (kui muidu raskust teeb, võta tikud appi) ja kirjuta üles:

102. $20 - 2 =$

$50 - 2 =$

$70 - 2 =$

$60 - 2 =$

$40 - 2 =$

$80 - 2 =$

$90 - 2 =$

$30 - 2 =$

$10 - 2 =$

103. $250 - 2 =$

$140 - 2 =$

$360 - 2 =$

$470 - 2 =$

$590 - 2 =$

$630 - 2 =$

$780 - 2 =$

$820 - 2 =$

$910 - 2 =$

104. Poiss ostis 20 õuna, neist sõi ta 2 õuna ära; mitu õuna jäi talle veel?

105. Tee ääre istutati 40 puud, 2 neist kuivas; mitu puud läks kasvama?

106. Põllul oli 70 napra, praegu on sääl veel 2 napra; mitu napra veeti ära?

107. Keegi pidi 160 telliskivi kohale vedama, teel läks tal 2 neist katki; mitu telliskivi tõi ta kohale?

108. Ühes raamatus on 370 lehekülge, teises raamatus on üks leht vähem; mitu lehekülge on teises raamatus?

§ 60.

Nüüd vaatame, kudas kirjalikult mahaarvamist teha siis, kui vähenejas mõnda üksust ei ole, vähendajas neid aga on, näituseks 480—122.

Siin ei ole vähenejas üksikuid, vähendajas aga on. Kirjutame need arvud teineteise alla, nagu õpetatud:

480	Vähenejas üksikud ei ole, vähendajas aga
— 122	on. Meie ütleme: „nullist ära võtta 2 ei saa.“ Sarnasel korral tuleb ju üks kümneline üksikuiks laotada. Kuid et me praegu mitte enam tikkudega tege- likult ei tee, siis kujutame ainult ette, nagu teeksime seda tikkudega tegelikult. Järelikult ei jää meil enam 8 kümnelist, nagu praegu on, vaid ühe võrd vähem, nimelt 7; et meie ei unustaks, et ühe kümnelse laotand oleme, selleks teeme kümnelite kohale mingi märgi; hari- likult tehakse sinna punkt. Laotatud kümnelisest saame
358	

ju 10 üksikut; seega oleks meil siis nulli asemel 10; 10-nest üksikut ära võtta 2 üksikut, jääb 8 üksikut; nr. 8 kirjutame joone alla, üksikute kohale. Üksikutega on nüüd asi jones; hakkame kümnelisi maha arvama. Punkt nr. 8 pääl tuletab meile meele, et säääl nüüd 7 kümnelist on; 7-mest kümnelisest ära võtta 2 kümnelist, jääb 5 kümnelist; nr. 5 kirjutame joone alla kümneliste kohale. Kümnelistega on ka asi korras. Läheme sajaliste juure. Sajalisi on vähenejas 4, vähendajas 1; 4-st ära võtta 1 jääb 3; nr. 3 kirjutame joone alla sajaliste kohta. Seega saime: 3 sajalist, 5 kümnelist ja 8 üksikut, s. o. 358; nii siis:

$$480 - 122 = 358$$

Võtame teise näituse: 607 — 221. Kirjutame jällegi arvud teineteise alla, nagu tarvis:

$$\begin{array}{r} 607 \\ - 221 \\ \hline 386 \end{array}$$

Üksikutega on siin asi korras: 7-mest ära võtta 1 jääb 6; nr. 6 kirjutame tarvilikku kohta; vähenejas kümnelisi ei ole, vähendajas on; et vähenejasse kümnelisi saada, peame ühe sajalise kümnelisteks laotama (nende sõnade juures teeme sajaliste numbri pääle punkti); saame 10 kümnelist; 10-nest kümnelisest ära võtta 2 kümnelist, jääb 8 kümnelist; (kirjutame selle tarvilikku kohta). Nüüd on kümnelistega asi ka korras ja läheme sajaliste juure. Punkt sajaliste pääl tuletab meile meele, et säääl on 5 sajalist (ühe laotasime kümnelisteks); 5-est ära võtta 2 jääb 3; seega saame joone alla: 3 sajalist, 8 kümnelist ja 6 üksikut, s. o. 386; nii siis:

$$607 - 221 = 386$$

109. $240 - 112 =$

$350 - 212 =$

$460 - 122 =$

$530 - 222 =$

$780 - 201 =$

$890 - 201 =$

$920 - 211 =$

$110 - 10 =$

110. $309 - 122 =$

$408 - 221 =$

$207 - 121 =$

$506 - 112 =$

$605 - 202 =$

$704 - 211 =$

$803 - 222 =$

$902 - 102 =$

111. Talumees viis laadale ühe vasika ja sai selle eest 640 marka, ta ostis 122 marga eest soola; kui palju jäi tal vasika rahast üle?
112. Aias on 604 viljapuud, õunapuid on 220; palju on kõiki teisi puid ühtekokku?
113. Gümnaasiumis on 508 õpilast, neist on 222 meesõpilast; mitu naisõpilast õpib selles gümnaasiumis?
114. Keegi peab sõitma 380 versta pikkuse tee; mitu versta tal veel sõita on, kui ta 122 versta ära sõitis?
115. Lillemüüja häätegevaks otstarbeks korjas Tartu tänavatel päeva jooksul 770 marka; palju korjas ta enne lõunat, kui pärast lõunat korjanduskarbis 212 marka leidus?
116. Kahes koolis ühtekokku on 450 õpilast, ühes koolis on 221 õpilast; mitu õpilast on teises koolis?

117. Raudtee rong sõitis kahe päevaga 505 versta, esimesel päeval sõitis 122 versta; mitu versta sõitis rong teisel päeval?
118. Laos on 708 limonaadi pudelit, neist on 220 tühja pudelit; mitu täis pudelit on laos?
119. Isa andis Antsule 360 marka, Ants ostis 221 marga eest raamatuid; ülejäänud raha tõi ta isale tagasi; palju tõi Ants isale raha tagasi?
120. Metsas oli 490 haokimpu. Sulane vedas 202 kimpu koju; mitu kimpu jäi veel metsa?
121. Pööningulle pandi 730 õuna, enne jõulu tarvitati neist 222 õuna; mitu õuna jäi jõuluks?

§ 61.

Olgu meil 1 kümmeline ja 1 üksik ja ütleme, et säält tahame 2 üksikut ära võtta. Siin peame jällegi oma kümmelise ära hävitama, teda üksikuiks laotama; saame 10 üksikut. Endise üksikuga kokku on meie ees nüüd 11 üksikut. Võtame nende hulgast nüüd 2 üksikut ära ja loeme üles, palju sinna veel jäi; leiame et 9 üksikut tikku jäi järele; nii siis võime kirjutada:

$$11 - 2 = 9$$

Arva välja ja kirjuta üles (kui muidu raskust teeb, võta pulgad appi):

122. $71 - 2 =$

$61 - 2 =$

$41 - 2 =$

$51 - 2 =$

$31 - 2 =$

$81 - 2 =$

$91 - 2 =$

$11 - 2 =$

123. $431 - 2 =$

$251 - 2 =$

$321 - 2 =$

$541 - 2 =$

$611 - 2 =$

$761 - 2 =$

$891 - 2 =$

$981 - 2 =$

124. Klassi nimekirjas on 31 õpilast, ühel päeval puudus 2 õpilast; mitu õpilast oli sel päeval koolis?

125. Karjusel on 21 lammast hoida, kaht lammast ta praegu ei näe; mitu lammast on karjuse silma all?

126. Õpilane pidi nädala jooksul 71 ülesannet välja arvama, ta arvas 2 neist välja; palju tal veel arvata on?

127. Keegi ostis 81 marga eest vaka õunu, teine maksis oma vaka eest 2 marka vähem; palju maksis teine vaka õunte eest?

128. Isal on parajasti 191 marka taskus, poeg tahab ühe õuna osta, mis 2 marka maksab, isa lubas; palju jääb isale veel raha?

129. Ühes raamatus on 261 lugemistükki, teises 2 tükki vähem; mitu lugemistükki on teises raamatus?

130. Laua! on hunnik õunu, ema käskis Minnit õunu loostada, Minni loostas ja leidis neid 851 olevat, 2 neist söi ta ära; mitu õuna jäi lauale?

2-he lahutamise näidlk:

$$2 - 2 = 0$$

$$3 - 2 = 1$$

$$4 - 2 = 2$$

$$5 - 2 = 3$$

$$6 - 2 = 4$$

$$7 - 2 = 5$$

$$8 - 2 = 6$$

$$9 - 2 = 7$$

$$10 - 2 = 8$$

$$11 - 2 = 9$$

§ 62.

Kui sul üksainus õun on, kas sa võid siis omast käest 3 õuna anda? Seega:

$$1 - 3 \quad \text{ei ole võimalik.}$$

Aga kui sul 2 õuna on, kas sa siis võid 3 õuna anda? Seega:

$$2 - 3 \quad \text{ei ole võimalik.}$$

Aga kui sul 3 õuna on, kas sa siis võid 3 õuna anda? Palju jääb järele? Seda kirjutame nõnda üles:

$$3 - 3 = 0$$

- 131.** Poisikesel on 13 marka, ta ostab 3 marga eest õunu; palju jääb tal raha järele?
- 132.** Klassis peaks olema 33 õpilast, täna puudub 3 õpilast; mitu õpilast on täna koolis?
- 133.** Laual on 303 õuna, Manni võtab säält 3 õuna ära; mitu õuna jääb lauale?
- 134.** Kaupmehel on 173 kaustikut, ta müüb neist 3 ära; mitu kaustikut kaupmehele veel jääb?

135. $23 - 3 =$

$233 - 3 =$

$313 - 3 =$

$303 - 3 =$

$873 - 3 =$

$103 - 3 =$

$563 - 3 =$

$983 - 3 =$

$753 - 3 =$

$643 - 3 =$

136. $135 - 32 =$

$337 - 132 =$

$473 - 223 =$

$539 - 231 =$

$640 - 232 =$

$740 - 131 =$

$883 - 103 =$

$940 - 133 =$

$213 - 113 =$

$333 - 333 =$

137. Kellelgi on 637 marka, ta kulutab sellest 232 marka; palju jääb tal veel raha?
138. Üks tööline teenib nädalas 835 marka, teine teenib 130 marka vähem; kui palju teenib teine tööline?
139. Ühes puus kasvab 583 õuna, teises 223 õuna, mitu õuna on teise puu otsas vähem?
140. Ühel päeval müüdi poest 438 raamatut, teisel päeval 132 raamatut vähem; mitu raamatut müüdi teisel päeval?

§ 63.

$$4 - 3 = 1$$

141. Poisike sai 4 kooki, 3 neist sõi ära; mitu kooki tal järele jäi?
142. Jaanil on 114 raamatut, 3 raamatut võtab ta kooli kaasa; mitu raamatut Jaan koju jätab?
143. Istutati 24 puud, 3 neist kuivas ära; palju läks kaduma?
144. Ühes korvis on 94 muna, teises 3 vähem; mitu muna on teises korvis?
145. Keegi sai päevas 104 marka, 3 marka jäi tal üle; mitu marka kulutas ta sel päeval?

146. Laos on 314 kotti jahu, säält müüdi 3 kotti ära; mitu kotti jäi veel?

147. Raudtee rong sõidab ühel päeval 554 versta, teisel päeval 3 versta vähem; mitu versta sõidab rong teisel päeval?

148. $194 - 3 =$

$284 - 3 =$

$374 - 3 =$

$464 - 3 =$

$554 - 3 =$

$644 - 3 =$

$734 - 3 =$

$824 - 3 =$

$914 - 3 =$

$204 - 3 =$

149. $334 - 33 =$

$237 - 132 =$

$475 - 321 =$

$594 - 213 =$

$650 - 133 =$

$724 - 223 =$

$850 - 232 =$

$945 - 32 =$

$104 - 3 =$

$450 - 331 =$

150. Osteti 164 palki, 23 palki on maha lõigatud; mitu palki on veel lõikamata?

151. Reisijal on 884 marka taskus, sõidupilet maksab 123 marka; palju jääb reisijal raha pärast pileti ostmise?

152. Alatoa taadil on 534 kubu rukkid, neist peksis ta masinaga 333 kubu, teised rabas õlgedeks; mitu kubu rabas Alatoa peremees õlgedeks?

153. Kellelgi on 750 marka võlga, ta maksab 232 marka ära; palju tal veel maksta jääb?
154. Peremees müüs 2 lammast, ühe eest sai ta 504 marka, teise eest 323 marka; kui palju on teine lammas odavam?

§ 64.

$$5 - 3 = 2$$

155. Vanematel on 5 last, mitu tüdart on neil, kui neil 3 poega on?
156. Manni peab 15 lehma hoidma, 3 lehma on Manni enda talust; mitu võõratalu lehma peab Manni hoidma?
157. Poisile kingiti 25 õuna, ta kinkis neist 3 õuna vennale; mitu õuna jättis ta endalle?
158. Mannile osteti 2 mänguasja, üks maksis 75 marka, teine oli 3 marka odavam; palju maksis teine mänguasi?
159. Kahes taskus ühtekokku on 105 marka, ühes taskus on 3 marka; palju on teises taskus?
160. Aastas on 365 päeva; mitu päeva jääb aasta lõpuni, kui 123 päeva aasta algusest mööda on?

161. $35 - 3 =$

$185 - 3 =$

$295 - 3 =$

$365 - 3 =$

$445 - 3 =$

$157 - 3 =$

$553 - 3 =$

162. $250 - 130 =$

$550 - 332 =$

$660 - 132 =$

$760 - 131 =$

$600 - 310 =$

$604 - 313 =$

$605 - 323 =$

163. Kaks töolist ühtekokku saavad 605 marka, sellest rahast peab üks 310 marka saama; palju saab teine tööline?
164. Kastis on 650 õuna, säält võeti 230 õuna välja; palju jäi veel kasti?
165. Keegi ostis poest 210 marga eest kaupa ja andis 500 margalise raha; palju peab kaupmees raha tagasi andma?
166. Poodi toodi 860 raamatut, säält müüdi 132 raamatut ära; palju jäi veel müümata?
167. Põllul on 250 napra, neist on 130 kaeranapra, teised odranabrad; mitu odranapra on põllul?
168. Isal oli 750 marka raha, ta andis pojale nõnda, et talle eneselle 230 marka jäi; palju sai poeg ta käest raha?

- 169.** Arno võttis ühe õunapuu otsast 216 õuna, teise otsast 288 õuna, need õunad pandi kahte kasti, ühte pandi 300 õuna; mitu õuna pandi teise kasti?
- 170.** Võta ülesanne nr. 158 ja arva välja, palju maksid Manni mänguasjad ühtekokku?
- 171.** Lattu toodi esimesel päeval 190 kotti jahu, teisel päeval 270 kotti, säält müüdi 331 kotti; mitu kotti jahu jäi veel lattu?
- 172.** Isal on 550 marka raha, ta andis pojale nõnda, et talle eneselle 120 marka jäi; kummal on nüüd rohkem raha ja kui palju rohkem?
- 173.** Isal oli 560 marka raha ja pojalt oli 185 marka, poeg sai isa rahast veel nõnda, et isale 332 marka jäi; palju on nüüd pojalt raha?

§ 65.

$$6 - 3 = 3$$

- 174.** Oksal istub 6 linnukest, 3 neist lendas ära; mitu lindu jäi istuma?
- 175.** Klassis peaks olema 36 poissi, täna puudub 3 poissi; mitu poissi on täna klassis?
- 176.** Keegi sõitis ühel päeval 86 versta, teisel päeval 3 versta vähem; mitu versta sõitis ta teisel päeval?

177. Poest müüdi ühel päeval 106 kaustikut, teisel päeval müüdi 3 tükki vähem; palju müüdi teisel päeval?

178. Ühes koormas on 456 telliskivi, teises 3 telliskivi vähem; mitu telliskivi on teises koormas?

179. Ühest aiast saadi 186 kapsapääd, teisest 3 vähem; mitu kapsapääd saadi teisest aiast?

180. $16 - 3 =$

$106 - 3 =$

$116 - 3 =$

$386 - 3 =$

$496 - 3 =$

$576 - 3 =$

$666 - 3 =$

$756 - 3 =$

$846 - 3 =$

$936 - 3 =$

181. $266 - 133 =$

$661 - 331 =$

$365 - 232 =$

$460 - 302 =$

$506 - 313 =$

$770 - 132 =$

$706 - 312 =$

$870 - 201 =$

$900 - 120 =$

$200 - 10 =$

182. Kellelgi on 700 marka, ta kulutab 310 marka ära; palju jääb tal raha järele?

183. Müüjal on kahes korvis ühtekokku 416 muna, ühes korvis on 213 muna; kui palju on teises korvis?

184. Laost müüdi 132 naela heeringaid; kui palju jäi sinna veel heeringaid, kui sääl 365 naela oli?

- 185.** Metsas lõigati 702 palki maha, palju neid vedamata on, kui neist 320 ära veeti?
-
- 186.** Ühe puu otsast saadi 422 õuna, teise otsast saadi 278 õuna; need õunad müüdi kahele ostjalle; ühele müüdi 320 õuna, kui palju müüdi teisele?
- 187.** Võta ülesanne nr. 176 ja arva välja, mitu versta sõitis see inimene kahe päevaga ühtekokku?
- 188.** Võta ülesanne nr. 177 ja arva välja, mitu kaustikut müüdi kahe päevaga?
- 189.** Võta ülesanne nr. 178 ja arva välja, mitu telliskivi on kahes koormas ühtekokku?
- 190.** Võta ülesanne nr. 179 ja arva välja, mitu kapsapääd saadi mõlemist aiast ühtekokku?

§ 66.

$$7 - 3 = 4$$

- 191.** Öues mängis 7 last, 3 last loobus mängust; mitu last jäi mängima?
- 192.** Laual on 17 kringlit, poisike sai 3 neist endalle; mitu kringlit jäi lauale?

- 193.** Täna on koolis 27 õpilast; palju oli eile õpilasi, kui täna 3 õpilast rohkem on kui eile?
- 194.** Isal on 107 marka raha, poeg sai tema käest 3 marka; mitu marka jäi isale?
- 195.** Ühel riiulil on 207 raamatut, teisel 3 tükki vähem; mitu raamatut on teisel riiulil?
- 196.** Rong sõidab ühel päeval 237 versta, teisel päeval 3 versta vähem; palju sõidab rong teisel päeval?
- 197.** Hommikuseks rongiks müüdi Tartu raudtee jaamas 347 piletit, õhtuseks rongiks 3 piletit vähem; mitu piletit müüdi õhtuseks rongiks?

198. $137 - 3 =$

$267 - 3 =$

$357 - 3 =$

$477 - 3 =$

$547 - 123 =$

$687 - 321 =$

$727 - 313 =$

$897 - 223 =$

$917 - 203 =$

199. $380 - 131 =$

$770 - 302 =$

$801 - 311 =$

$800 - 320 =$

$979 - 232 =$

$780 - 331 =$

$217 - 103 =$

$490 - 301 =$

$577 - 333 =$

- 200.** Ühes kapis on 805 raamatut, teises kapis on 320 raamatut vähem; mitu raamatut on teises kapis?
- 201.** Metsas kasvab 380 tamme, saari kasvab 132 vähem; mitu saart kasvab selles metsas?
- 202.** Keegi oli 975 marka võlgu; palju ta ära maksis, kui ta veel 230 marka võlgu jäi?
- 203.** Mõisa kari annab 270 toopi piima päevas; palju annab talu kari, kui talust 130 toopi vähem saab?

-
- 204.** Keegi oli 500 marka võlgu, ta tegi veel 280 marka võlgu juure, nädala pärast maksis ta 332 marka ära; palju ta veel võlgu jäi?
- 205.** Võta ülesanne nr. 195 ja arva välja, mitu raamatut on neil kahel riiulil?
- 206.** Võta ülesanne nr. 196 ja arva välja, palju sõitis see rong kahe päevaga?
- 207.** Võta ülesanne nr. 197 ja arva välja, mitu piletit müüdi õhtuseks ja hommikuseks rongiks ühtekokku?
- 208.** Võta ülesanne nr. 200 ja arva välja, mitu raamatut on neis kahes kapis?
- 209.** Võta ülesanne nr. 203 ja arva välja, palju saaks selle mõisa ja talu karjast piima ühtekokku?

§ 67.

$$8 - 3 = 5$$

- 210.** Lapsele anti 8 õuna, ta sõi 3 ära; palju tal järele jäi?
- 211.** Isa ostis Peetrille 18 pliiatsit, Peeter kulutas talve jooksul 3 pliiatsit ära; mitu pliiatsit oli Peetril kevadeks?
- 212.** Talu sai 108 vakka kartulid, 3 vakka müüdi ära; palju tarvitas talu ise kartulid?
- 213.** Õunapuus oli 348 õuna, 3 õuna kukkus maha; mitu õuna jäi puusse?
- 214.** Ühes puus on 468 õuna, teises 3 õuna vähem; mitu õuna on teises puus?

215. $318 - 3 =$

$288 - 3 =$

$158 - 3 =$

$498 - 23 =$

$578 - 333 =$

$681 - 331 =$

$708 - 303 =$

$889 - 332 =$

$980 - 130 =$

216. $908 - 313 =$

$902 - 320 =$

$890 - 331 =$

$701 - 101 =$

$186 - 33 =$

$689 - 231 =$

$510 - 302 =$

$490 - 102 =$

$388 - 133 =$

- 217.** Mäe Juhan sai turul vilja vakast 480 marka, kuna Lauri Jaagup 430 marka sai; palju sai Mäe Juhan rohkem kui Lauri Jaagub?
- 218.** Mardi perenaine sai või eest 408 marka, kuna ta aiavilja eest 103 marka vähem sai; palju sai Mardi perenaine aiavilja eest?
- 219.** Ühes külas on 380 inimest, teises 32 inimest vähem; palju on teises külas inimesi?
- 220.** Koolis õpib 368 tütarlast ja neid on 33 enam kui poisslapsi; palju on koolis poisslapsi?
-
- 221.** Ühest metsast osteti 580 palki, teisest metsast 230 palki vähem; mitu palki osteti ühtekokku?
- 222.** Võta ülesanne nr. 214 ja arva välja, mitu õuna on kahes puus ühtekokku?
- 223.** Võta ülesanne nr. 218 ja arva välja, palju sai Mardi perenaine raha?
- 224.** Võta ülesanne nr. 219 ja arva välja, palju on kahes külas ühtekokku inimesi?
- 225.** Võta ülesanne nr. 220 ja arva välja, mitu õpilast on selles koolis?

§ 68.

$$9 - 3 = 6$$

226. Antsul oli 9 sulge, 3 neist oli vana sulge; mitu uut sulge oli Antsul?
227. Õues on 3 vana kana ja hulk noori kanu; mitu noort kana on, kui kõiki neid kokku 19 on?
228. Laual on 29 õuna; mitu õuna jääb lauale, kui säält 3 ära võetakse?
229. isa saab igapäev 109 marka ja annab säält 3 marka pojale; mitu marka isa oma tarvitada jätab?
230. Osteti 399 männipalki, kuusepalke osteti 3 vähem; mitu kuusepalki osteti?

231. $209 - 3 =$

$319 - 3 =$

$489 - 3 =$

$999 - 3 =$

$129 - 3 =$

$539 - 3 =$

$679 - 3 =$

$749 - 3 =$

$869 - 3 =$

232. $399 - 131 =$

$981 - 330 =$

$709 - 213 =$

$690 - 132 =$

$291 - 131 =$

$809 - 103 =$

$429 - 303 =$

$590 - 231 =$

$693 - 333 =$

- 233.** Laos on 529 puuda rukkijahu, kuna odrajahu 123 puuda vähem on; mitu puuda on laos odrajahu?
- 234.** Ühes maakonnas on 390 kooli, teises 130 kooli vähem; mitu kooli on teises maakonnas?
- 235.** Poes on 900 aabitsat, rehkendusraamatuid on 320 raamatut vähem; mitu rehkendusraamatut on poes?
-
- 236.** Ühe õunapuu otsas on 490 õuna, teise otsas 400 õuna, nendest õuntest müüdi 530 ära; palju müümata jäi?
- 237.** Võta ülesanne nr. 230 ja arva välja, mitu palki osteti üleüldse?
- 238.** Võta ülesanne nr. 233 ja arva välja, palju on laos rukki- ja odrajahu ühtekokku?
- 239.** Võta ülesanne nr. 234 ja arva välja, mitu kooli on neis kahes maakonnas ühtekokku?
- 240.** Võta ülesanne nr. 235 ja arva välja, palju on aabitsaid ja rehkendusraamatuid ühtekokku?

§ 69.

$$10 - 3 = 7$$

Jällegi on meil tegemist siin ühe kümnelisega, s. o. ühe kokkukõidetud kimbukesega. Meie vaatleme seda kui tervet; niipea, kui säält ühegi pulga ära võtame,

ei või enam kümnelisest juttu olla. Seepärast laotame ta enne üksikuiks, ja siis võtame saadud kümnest üksikust 3 pulka ära; jääb, nagu näeme, 7 pulka järele.

Samuti hävineb alati üks kümneline, kui tervete kümneliste juurest natukenegi tahame ära võtta. Nii, näituseks 40—3; meil on siin 4 kümnelist, tuleb ära võtta 3 üksikut; et seda teha, selleks laotame ühe kümnelise üksikuiks, ja võtame siis saadud kümnest üksikust 3 üksikut ära, jääb 7 üksikut järele; 3 kümnelist jäävad aga puutumata terveks. Seega jääb 3 kümnelist ja 7 üksikut järele, s. o. 37.

241. $20 - 3 =$

$70 - 3 =$

$30 - 3 =$

$60 - 3 =$

$50 - 3 =$

$80 - 3 =$

$90 - 3 =$

$40 - 3 =$

242. $110 - 3 =$

$230 - 3 =$

$300 - 30 =$

$400 - 130 =$

$500 - 230 =$

$600 - 330 =$

$720 - 303 =$

$800 - 300 =$

243. Kaustikus on 10 lehte, 3 lehte on täis kirjutatud; mitu valget lehte on veel?

244. Pidulaud sääti 20 inimese jaoks, lauas jäi aga 3 kohta vabaks; mitu pidulist oli ilmund?

245. Klassis on ruumi 30 poisi jaoks, 3 kohta on vabad; mitu õpilast on praegu klassis?

246. Kasarmus on 800 meest, 300 sõdurit saadeti ära; palju jäi järele?
247. Keegi ostis 230 marga eest kaupa ja andis 500 margalise raha; palju peab kaupmees tagasi andma?

§ 70.

Nüüd vaatame sarnast juhust, kus vähenejas üksusi vähem on kui samanimelisi üksusi vähendajas.

$$11 - 3 = 8$$

Arv 11 kujutab meile ju, nagu teame, üht kümnelist ja üht üksikut. Kui meie ees laual seisab nüüd 1 kümneline ja 1 üksik, siis ei või meie otsekohe säält 3 üksikut ära võtta, sest et vallalisi üksikuid nii palju ei ole. Me teame juba, kudas sarnasel korral teha, nimelt: kümneline üksikuiks laotada. Teeme seda, siis saame oma ette, nagu arv näitab, 11 vallalist üksikut; nende hulgast võtame nüüd 3 ära; jääb — nagu järele lugedes selgub — 8 üksikut järele.

Kui meil üksikute äravõtmiseks vaja tuleb kümmelist laotada, siis võime kaht moodi äravõtmist toimetada. Üks mood oleks sarnane, nagu praegu näitsime, nimelt niisugune, et enne üksikute äravõtmist kümmelise üksikud ja ka endised üksikud ühtehunnikusse ajame ja siis säält tarvilise osa üksikuid ära võtame; nii tegime praegu, kui 11-nest 3 ära võtsime.

Teine mood oleks järgmine: võtame tarvilise osa üksikuid ainult laotatud kümnelise üksikuist, s. o. 10-nest ära; sellele ülejäägile lisame endised üksikud juure.

Nii, näituseks, võtame 11-nest 3 järgmiselt ära: laotame kümnelise üksikuiks ja võtame neist 10-nest üksikust 3 üksikut ära, jääb, nagu näeme ja teame, 7 järele; sellele ülejäägile lisame nüüd endised üksikud — praegu ainult üks ainus — juure, saame 8 üksikut. — Sama palju saime ka esimese moe järele.

Mina isiklikult soovitan teist moodi tarvitada, nimelt järgmisel põhjusel: siis **ei ole tarvis meeles pidada** seda osa lahutamise näidikust, kus väheneja suurem on kui 10. — Ometi jäägu õppijal kui ka õpetajal täieline vabadus ka esimest moodi tarvitada, kui see **õppijalle** kergem näib.

$$12 - 3 = 9$$

Samuti nüüd ka siin. Kümnelise laotame üksikuiks, saame 10 üksikut; neist võtame 3 üksikut ära, jääb 7; neile nüüd endised 2 üksikut juure, saab 9; seega siis: $12 - 3 = 9$.

§ 71.

Nüüd näitame, kuidas kirjalikult mahaarvamist toimetada, kui väheneja s üksusi vähem on kui samanimelisi üksusi vähendajas. Olgu näiteks 481—23.

481
 — 23
 ———
 458

Kirjutame arvud teineteise alla, nagu juba teame. Vähenejas on 1 üksik, vähendajas aga 3; üks miinus 3 — ei ole võimalik. Laotame ühe kümnelise üksikuiks (nagu juba teame, teeme siis kümneliste numbri kohale ühe punkti); sellest kümnelisest saame 10 üksikut; neist võtame 3 üksikut maha, jääb 7 üksikut; neile paneme endise ühe üksiku juure, saame 8 üksikut; nr 8 kirjutame joone alla. — Kümnelisi on meil nüüd 7; neist arvame 2 kümnelist maha, jääb 5 järele; 5 kirjutame joone alla; 4-st sajalisest ei ole midagi ära võtta, jääbki 4 sajalist; kirjutame nr. 4 joone alla. Seega saime joone alla 4 sajalist, 5 kümnelist ja 8 üksikut, s. o. 458.

Teine näitus: 724—230. Korraldame arvud mahaarvamiseks valmis ja arutamé järgmiselt:

724
 — 230
 ———
 494

4 üksikut miinus 0 jääb 4 üksikut (kirjutame!); 2 kümnelist miinus 3 kümnelist — ei ole võimalik (ehk: kahest kümnelisest ei saa 3 kümnelist ära võtta); laotame ühe sajalise kümnelisteks (nende sõnade juures teeme sajaliste numbrille punkti); sellest saab 10 kümnelist; neist võtame 3 kümnelist ära, jääb 7 kümnelist; neile paneme endised 2 kümnelist juure, saame 9 kümnelist (kirjutame!); sajalisi on meil nüüd 6; 6 miinus 2 jääb 4 sajalist (kirjutame!); seega saime joone alla 494.

Märkus: Sellekohast seletust ei anna meie edespidi enam, vaid vajaduse korral tuleb siit uuesti lugeda.

§ 72.

- 248.** 329 — 132 =
422 — 113 =
— 511 — 203 =
610 — 301 =
732 — 332 =
821 — 130 =
913 — 223 =
212 — 120 =

- 249.** Märgiti mahavõtmiseks 325 palki, 130 palki on juba maha võetud; palju veel lõigata on?
- 250.** Turule minnes oli tüdrukul 415 marka, turult tulles oli tal veel 223 marka; mitme marga eest oli tüdruk turult ostnud?
- 251.** Üks poiss püüdis 328 kala, teine poiss 32 kala vähem; mitu kala püüdis teine poiss?
- 252.** Tööline lõikas ühe põllu pääl 420 sülda kraavi, teise põllu pääl 130 sülda vähem; mitu sülda kraavi lõikas ta teisel põllul?
-
- 253.** Keegi andis ühel päeval 325 marka välja, teisel päeval 394 marka, kolmandal päeval andis ta 333 marka vähem välja, kui kahel esimesel päeval ühtekokku; palju andis see isik kolmandal päeval välja?

254. Võta ülesanne nr. 251 ja arva välja, mitu kala püüdsid poisid ühtekokku?
255. Võta ülesanne nr. 252 ja arva välja, mitu sülda kraavi löikas see tööline üleüldse?

3-me lahutamise näidik:

$$3 - 3 = 0$$

$$4 - 3 = 1$$

$$5 - 3 = 2$$

$$6 - 3 = 3$$

$$7 - 3 = 4$$

$$8 - 3 = 5$$

$$9 - 3 = 6$$

$$10 - 3 = 7$$

$$11 - 3 = 8$$

$$12 - 3 = 9$$

§ 73.

$$4 - 4 = 0$$

256. Kui sa tahaksid mulle 4 õuna anda, kui palju peab sul siis kõige vähemalt olema, et sa seda võiksid?
257. Kui sul 14 õuna on, palju jääb siis sulle eneselle, kui mulle 4 õuna annad?

258. Klassis oli 24 pinki, 4 neist viidi välja; palju jäi klassi?

259. Enne jõulu oleks 94 koolipäeva olnud, kool lasti aga miski pärast 4 päeva varem lahti; mitu päeva kestis kooliaeg enne jõulu?

260. Kooliaasta oleks 204 päeva, et aga enne jõulu kool 4 päeva varem lõpetati, kui pikk oli nüüd kooliaasta?

261. $74 - 4 =$

$14 - 4 =$

$124 - 4 =$

$394 - 4 =$

$404 - 4 =$

$254 - 4 =$

$664 - 4 =$

$584 - 4 =$

$894 - 4 =$

262. $347 - 143 =$

$540 - 240 =$

$650 - 341 =$

$752 - 343 =$

$251 - 142 =$

$840 - 202 =$

$904 - 304 =$

$124 - 34 =$

$444 - 334 =$

263. Perenaine võttis turule minnes 250 marka kaasa, turul ostis 143 marga eest söögiaineid; palju jäi perenaisel raha üle?

264. Maamees sai turul oma kauba eest 752 marka, ostis linnast 343 marga eest kaupa; palju jäi saadud rahast maamehel üle?

- 265.** Vabrikulle osteti 514 sülda puid, neist sai 234 sülda ära toodud; mitu sülda on veel toomata?
- 266.** Raudtee vedur tarvitas talvel kütteks 524 sülda puid, suve jooksul 104 sülda vähem; palju tarvitas vedur suvel kütmiseks puid?
- 267.** Poes on 950 lugemikku, päeva jooksul müüdi 142 neist ära; mitu lugemikku oli õhtul veel poes?
-
- 268.** Tüdruk ostis turult 58 marga eest liha ja 85 marga eest muid aineid; palju tal raha üle jäi, kui tal 245 marka kaasas oli?
- 269.** Võta ülesanne nr. 266 ja arva välja, palju tarvitas see vedur aasta jooksul puid?
- 270.** Osteti 200 kuusepalki ja 450 männipalki, neist sai 343 palki ära toodud; mitu palki on veel tuua?

§ 74.

$$5 - 4 = 1$$

- 271.** Leeni ostis 5 sulge, 4 neist on juba rikki läind; mitu hääd sulge on tal veel?
- 272.** Vend on 15 aastane, õde temast 4 aastat noorem; kui vana on õde?

- 273.** Õpilasel on 25 raamatut, 4 raamatut võtab ta kooli kaasa; mitu raamatut jääb tal koju?
- 274.** Linnas on 105 tänavat, neist on 4 kivindamata; palju on linnas kivindatud tänavaid?
- 275.** Aastas on 365 päeva; mitu päeva jääb aasta lõpuni, kui 4 päeva aasta algusest mööda on?

276. $995 - 4 =$

$105 - 4 =$

$815 - 4 =$

$285 - 4 =$

$725 - 4 =$

$375 - 4 =$

$635 - 4 =$

$465 - 4 =$

$545 - 4 =$

277. $235 - 134 =$

$351 - 240 =$

$459 - 340 =$

$551 - 403 =$

$560 - 441 =$

$605 - 434 =$

$762 - 143 =$

$855 - 344 =$

$959 - 140 =$

- 278.** Ema ostis 225 õuna, ta jagas lastele 34 õuna; palju tal järele jäi?
- 279.** Kangas on 360 küünart pikk; palju sinna veel riidet jäi, kui sellest kangast 43 küünart ära osteti?
- 280.** Keegi sõidab päalinna Tallinna, 40 versta tuleb tal hobusega sõita, muu osa sõidab raudteel; palju tuleb tal raudteel sõita, kui tema kodust Tallinna 155 versta saab?

- 281.** Koolis on 6 klassi, esimeses klassis on 34 õpilast, teises 35, kolmandas 32, neljandas 30, viiendas 28 ja kuuendas 26 õpilast; mitu õpilast on täna selles koolis, kui kogu kooli kohta 14 õpilast puudub?
- 282.** Ühes kapis on 325 raamatut, teises 134 raamatut vähem; mitu raamatut on neis kahes kapis ühtekokku?
- 283.** Vakk rukkid maksab 385 marka, vakk otri on 24 marka odavam; palju maksab vakk rukkid ja vakk otri ühtekokku?

§ 75.

$$6 - 4 = 2$$

- 284.** Majal on eesküljes 6 akent, otsas 4 akent vähem; mitu akent on majal otsas?
- 285.** Õde Anni on 16 aastane, õde Linda on 4 aastat noorem; kui vana on Linda?
- 286.** Esimeses klassis on 36 õpilast, teises klassis on 4 õpilast vähem; mitu õpilast on teises klassis?
- 287.** Ühest õnnapuust saadi 355 õuna, teisest 4 õuna vähem; mitu õuna saadi teisest puust?

288.	126 — 4 =	289.	366 — 40 =
	216 — 4 =		460 — 40 =
	336 — 4 =		561 — 142 =
	456 — 4 =		670 — 443 =
	576 — 4 =		709 — 423 =
	646 — 4 =		700 — 410 =
	760 — 4 =		970 — 141 =
	896 — 4 =		866 — 244 =
	906 — 4 =		665 — 444 =

- 290.** Gümnaasiumis õpib 625 õpilast, rahvakoolis 413 õpilast vähem; palju on rahvakoolis õpilasi?
- 291.** Ladu sai 726 kotti rukkijahu, nisujahu sai ta 434 kotti vähem; mitu kotti nisujahu toodi lattu?
- 292.** Metsas on 654 kuusepalki, männipalke on 444 tükki vähem; mitu palki on metsas?
-
- 293.** Ühes kapis on 705 raamatut, teises kapis on 433 raamatut vähem kui esimeses, aga kolmandas kapis on 143 raamatut vähem kui teises kapis; mitu raamatut on kolmandas kapis?
- 294.** Võta ülesanne nr. 287 ja arva välja, palju saadi õunu nende kahe puu otsast?
- 295.** Võta ülesanne nr. 291 ja arva välja, mitu kotti jahu toodi üleüldse lattu?
- 296.** Kaupluses on 369 lugemikku, aabitsaid on 43 vähem; rehkenduse raamatuid aga 186 rohkem kui aabitsaid; mitu rehkenduse raamatut on kaupluses?

§ 76.

$$7 - 4 = 3$$

- 297.** Poisil on 7 sulge, ta annab 4 sulge vennale; mitu sulge ta endalle jätab?
- 298.** Klassis on 17 pinki, 4 pinki on päris uued; mitu vana pinki on klassis?
- 299.** Juku isa on 37 aastane, ema on isast 4 aastat noorem; kui vana on ema?
- 300.** Koolis peaks olema 257 õpilast, täna puudub 4 õpilast; mitu õpilast on täna koolis?
- 301.** Poiss loostas 997 tikku, säält võttis ta 4 tikku ära; mitu tikku jäi nüüd?

302. $117 - 4 =$

$307 - 4 =$

$467 - 4 =$

$277 - 4 =$

$587 - 4 =$

$657 - 4 =$

$747 - 4 =$

$837 - 4 =$

$927 - 4 =$

303. $397 - 34 =$

$471 - 142 =$

$570 - 240 =$

$680 - 441 =$

$781 - 443 =$

$817 - 424 =$

$977 - 104 =$

$280 - 43 =$

$177 - 41 =$

- 304.** Talu sai 480 puuda kartulid, aasta jooksul tarvitati talus 243 puuda ära; kui palju talu tarvitusest üle jäi?
- 305.** Peeter ja Oskar läksid kalale, Peeter õngitses 272 kala, Oskar 40 kala vähem; palju sai Oskar kalu?
- 306.** Gümnaasiumis on õperaha 475 marka, kõrgemas rahvakoolis 140 marka vähem; palju on kõrgemas rahvakoolis maksta?
-
- 307.** Ühest puust võeti 380 õuna, teisest 143 õuna vähem, kolmandast võeti 168 õuna rohkem kui teisest; palju võeti kolmandast puust?
- 308.** Võta ülesanne nr. 305 ja arva välja, mitu kala püüdsid Peeter ja Oskar ühtekokku?
- 309.** Võta ülesanne nr. 306 ja arva välja, palju tuleb Muru Tõnisel laste eest kooliraha maksta, kui Tõnisel poeg kõrgemas rahvakoolis ja tütar gümnaasiumis käib?

§ 77.

$$8 - 4 = 4$$

- 310.** Poisil oli 8 õuna, ta sõi 4 õuna ära; palju tal üle jäi?
- 311.** Aidula Anni on 18 aastane, ta õde on 4 aastat noorem; kui vana on ta õde?

312. Kütinar pesuriiet maksab 38 marka, taskurätik on 4 marka odavam; palju maksab taskurätik?

313. Keegi maksis õuna vakast 88 marka, teisel päeval sai ta 4 marka odavamalt; palju maksis ta teisel päeval õuna vakast?

314. $128 - 4 =$

$248 - 4 =$

$338 - 4 =$

$778 - 4 =$

$458 - 4 =$

$668 - 4 =$

$888 - 4 =$

$918 - 4 =$

$598 - 4 =$

315. $128 - 34 =$

$288 - 143 =$

$380 - 240 =$

$490 - 342 =$

$900 - 420 =$

$892 - 443 =$

$598 - 104 =$

$690 - 413 =$

$788 - 444 =$

316. Ühe koorma pääle pandi 480 telliskivi, teise pääle 40 telliskivi vähem; palju pandi teise pääle?

317. Peetrille ja Jaanile anti järgmine ülesanne: „Ühel aastal oli 198 koolipäeva, teisel aastal 14 päeva vähem; mitu koolipäeva oli neil kahel aastal ühtekokku?“ Peetril tuli 372 päeva, Jaanil 376 päeva; kummal oli õigus?

318. Rong sõidab päevas 590 versta, aurik sõidab 243 versta vähem; palju sõidab aurik päevas?

- 319.** Jaagu kübar maksis 380 marka, Pauli oma on 140 marka odavam; palju maksab Pauli kübar?
- 320.** Rätsep ostis halli kalevit 290 küünart, musta 140 küünart vähem; palju ostis rätsep musta kalevit?
-
- 321.** Võta ülesanne nr. 316 ja arva välja, mitu telliskivi pandi neisse kahte koormasse?
- 322.** Ühte laeva laaditi 900 kotti jahu, teise laeva 410 kotti vähem; kolmandasse laeva laaditi 142 kotti vähem kui teise laeva; mitu kotti jahu laaditi kolmandasse laeva?
- 323.** Poes on musta kalevit 290 küünart, sinist kalevit — 100 küünart, halli kalevit on 142 küünart vähem kui musta ja sinist kalevit ühtekokku; kui palju on poes halli kalevit?

§ 78.

$$9 - 4 = 5$$

- 324.** Talus on 9 veist, neist on 4 kirjud, teised veised on rusked; mitu rusket veist on talus?
- 325.** Vend on 19 aastane, õde on temast 4 aastat noorem; kui vana on õde?
- 326.** Ühes klassis on 29 õpilast, teises 4 õpilast vähem; mitu õpilast on teises klassis?

327. Emal oli 109 marka, ta andis tütrele 4 marka; palju jäi emale raha?

328. Koolis on 209 õpilast, neist astus 4 välja; palju jäi kooli?

329. $189 - 4 =$

$299 - 4 =$

$379 - 4 =$

$449 - 4 =$

$539 - 4 =$

$599 - 4 =$

$659 - 4 =$

$769 - 4 =$

$889 - 4 =$

330. $900 - 400 =$

$190 - 40 =$

$399 - 104 =$

$498 - 243 =$

$571 - 341 =$

$690 - 443 =$

$971 - 403 =$

$896 - 142 =$

$219 - 34 =$

331. Keegi peab 299 versta ära sõitma, ta on 144 versta ära sõitnud; palju tal veel sõita jääb?

332. Salves on 290 puuda rukkid, säält võeti 140 puuda ära; palju jäi veel salve?

333. Katuseks läheb 942 kivi tarvis, 440 kivi on kohale toodud; mitu kivi veel tuua on?

334. Üks kraav on 390 sülda pikk, teine 143 sülda lai? kui pikk on teine kraav?

- 335.** Kolm meest saavad oma töö eest palka, üks saab 360 marka, teine 430 marka, kolmas saab 340 marka vähem kui esimene ja teine ühtekokku; palju saab kolmas töeline?
- 336.** Ema võttis esiti 270 marka, pärast võttis ta veel 220 marka ligi ja läks siis poodi, säääl ostis ta 340 marga eest kaupa; palju raha jäi tal üle?
- 337.** Võta ülesanne nr. 334 ja arva välja, kui pikad on need kraavid ühtekokku?

§ 79.

$$10 - 4 = 6$$

- 338.** Õrrel magab 10 kana, 4 neist lendas alla; palju veel õrrele jäi?
- 339.** Klassis oli 20 pinki, 4 pinki viidi välja; palju sinna veel jäi?
- 340.** Emal on 100 marka, 4 marka andis ta Jukule; mitu marka tal järele jäi?
- 341.** Kastis on 250 õuna, poisike ostis sääält 4 ära; mitu õuna jäi veel kasti?

342. $120 - 4 =$
 $230 - 4 =$
 $370 - 4 =$
 $450 - 4 =$
 $590 - 4 =$
 $660 - 4 =$
 $740 - 4 =$
 $880 - 4 =$
 $900 - 4 =$

343. $900 - 340 =$
 $870 - 234 =$
 $710 - 404 =$
 $609 - 143 =$
 $501 - 241 =$
 $450 - 344 =$
 $380 - 114 =$
 $201 - 41 =$
 $190 - 24 =$

- 344.** Kaupmees ostis 400 küünart kangast ja müüs sellest 140 küünart ära; palju sellest kangast veel järele jäi?
- 345.** Poodi toodi 950 lugemikku, neist müüdi ühe kuu jooksul 304 lugemikku; palju neid veel jäi?
- 346.** Keegi ostis 240 marga eest kaupa, palju ta 500 margalisest tagasi saab?
-
- 347.** 3 õpilast tahtis ühiseks tarvitamiseks ühe raamatu osta, mis 350 marka maksis, üks võis anda 116 marka, teine 128 marka; kui palju peab kolmas selleks otstarbeks andma?
- 348.** Osteti 420 männipalki, kuusepalke 214 tükki vähem; mitu palki osteti ühtekokku?
- 349.** Gümnaasiumis õpib 408 tütarlast, poisslapse 44 vähem; mitu õpilast on selles gümnaasiumis?

§ 80.

Et see oluliselt enam midagi uut ei paku, kui vähenejas üksüsi vähem on samanimelistest üksustest vähendajas, vaid sarnasel korral nii toimetame, nagu §§ 59, 60 ja 70 seletatud, siis ei anna meie siin enam selleks iseäralist seletust, vaid toome ainult sellekohaseid ülesandeid. Vajaduse korral lugegu õpilane mainitud paragrahvid veel kord läbi.

$$11 - 4 = 7$$

- 350.** Juku on 11 aastane, ta õde on temast 4 aastat noorem; kui vana on õde?
- 351.** Juku rehkendas nädalas 31 ülesannet, Peedu rehkendas 4 ülesannet rohkem; mitu ülesannet rehkendas Peedu?
- 352.** Juku isa on 51 aastat vana, ta ema on 4 aastat noorem; kui vana on Juku ema?

Juhatus: Neid kui ka järgnevaid selle §-i ülesandeid pääst rehkendades teeme järgmiselt: võtame näiteks ülesande nr. 351: 30-dest ära võtta 4, jääb 26, sellele paneme endise ühe (mis üle 30-ne oli) juure, saame 27; seega rehkendas Peedu 27 ülesannet.

$$12 - 4 = 8$$

- 353.** Laual on 12 õuna, Kaarel võttis säält 4 õuna ära; palju jäi lauale?

354. Klassis oli 22 pinki, 4 viidi välja; mitu pinki jäi klassi?

355. 42 kurge lendas lõuna poole, teel väsis neli kurge ära; palju lendas edasi?

$$13 - 4 = 9$$

356. Antsul oli 13 marka, ta kulutas 4 marka ära; palju jäi Antsule raha?

357. Kepp on 23 tolli pikk, säält lõigati 4 tolli otsast maha; kui pikaks jäi see kepp?

3. 8. Üks poiss püüdis 63 vähki, teine püüdis 4 vähki vähem; mitu vähki püüdis teine poiss?

359. $121 - 4 =$

$211 - 4 =$

$371 - 4 =$

$612 - 4 =$

$782 - 4 =$

$862 - 4 =$

$923 - 4 =$

$193 - 4 =$

$433 - 4 =$

360. $231 - 24 =$

$518 - 244 =$

$491 - 134 =$

$652 - 334 =$

$725 - 341 =$

$828 - 140 =$

$343 - 134 =$

$936 - 744 =$

$131 - 41 =$

361. Keegi kauples metsast 341 palki välja vedada, neist on ta juba 224 vedand; palju tal veel vedada on?
362. Marjakaupleja ostis 215 naela marju, neist müüs ta päeva jooksul 145 naela ära; palju jäi tal müümata?
363. Kangas oli 225 künart pikk, säält on 140 künart otsast ära lõigatud; kui pikk on see kangas nüüd?
364. Vabrikulle osteti 312 sülda puid, neist on 104 sülda ära toodud; mitu sülda veel toomata on?
365. Peremehel oli 830 marka raha, sellest kulutas ta 440 marka; palju jäi peremehele raha?
366. Keegi pidi 263 versta ära sõitma, 24 versta sõidab ta hobusega, muu osa raudteel; palju maad sõidab see isik raudteel?

§ 81.

100—4

Meie ees laual seisab 100 tikku, s. o. 1 suur kimp. Seda kimpu, või nagu meie teda nimetame — **sajalist**, vaatleme kui midagi tervet, üksust. Nii pea kui me säält ühegi tiku ära võtame, ei ole meie sajalist enam olemas; ta hävineb, kunni ta terve on, ei saagi säält ära võtta. Sellepärast laotame teda kõige enne kümnelisteks; nüüd on meil 10 kümnelist; kuid ka nüüd ei saa veel säält üksikuid ära võtta, sest neid ei ole; sellepärast laotame ühe kümnelise üksikuiks; sellest saame ju

10 üksikut; 9 kümnelist jäävad aga terveks. Saadud 10-nest üksikust võtame nüüd 4 tikku ära; jääb — nagu juba teame ja nagu praegugi näeme — 6 tikku järele. Nüüd oleme 100-jast tikkust 4 tikku ära võtnud ja saime 96; seega

$$100 - 4 = 96$$

Seda tegime praegu tikkudega. Nüüd vaatame, kudas me sarnasel korral kirjalikult teeksime. Olgu näituseks 300—103.

$$\begin{array}{r} \cdot 10 \\ \text{a) } 300 \\ - 103 \\ \hline \end{array}$$

Hakkame tuttavalt viisil pääle: vähenejas üksikuid ei ole; vaja oleks kümneline üksikuiks laotada; kuid kümnelisi ei ole ka; sellepärast läheme sajaliste juure. Neid on; laotame siis ühe sajalise kümnelisteks (nende sõnade juures teeme sajaliste numbri kohale punkti); seega saime 10 kümnelist (nagu väikselt kümneliste kohale, nulli pääle, tähendatud; vaata a); alles nüüd võime ühe kümnelise laotada (nende sõnade juures teeme kümneliste kohale punkti); sellest saame 10 üksikut (nagu väikselt üksikute

$$\begin{array}{r} \cdot 1010 \\ \text{b) } 300 \\ - 103 \\ \hline \end{array}$$

kohale, nulli pääle, tähendatud; vaata b); nüüd on meil ka üksikud, nimelt 10. Kuid kümnelisi ei ole nüüd mitte enam 10 (nagu a. juures), vaid 9 (ühe laotasime ju üksikuiks), nõnda et lõpuks võime vähenejas üksikute arvu järgmiselt tähendada:

$$\begin{array}{r} \cdot 2910 \\ \text{c) } 300 \\ - 103 \\ \hline 197 \end{array}$$

Seega tuleks siis nüüd 10-nest (üksikust) äravõtta 3, jääb 7 (kirjutame!); 9-sast (kümnelisest) äravõtta 0, jääb 9 (kirjutame!); 2-hest (sajalisest) äravõtta 1, jääb 1 (kirjutame!); seega saime joone alla 1 sajaline, 9 kümnelist ja 7 üksikut, s. o. 197.

Harilikult ei tähendata üksuste arvu kunagi nõnda üles, nagu meie siin tegime (a, b ja c); meie tegime siin seda ainult asja selgituseks. Harilikult jäetakse numbrid nii, nagu nad on, kuid ainult peetakse meeles, mis nende üksustega sünnib; punktid pannakse aga küll. Nii siis oleks sellel mahaarvamisel harilikult järgmine kuju:

$$\begin{array}{r} \cdot\cdot \\ 300 \\ -103 \\ \hline 197 \end{array}$$

Märkus: null punktiga (0) on maha arvamisel ikka 9.

367. $400 - 103 =$

$600 - 404 =$

$900 - 304 =$

$700 - 102 =$

$800 - 301 =$

$500 - 201 =$

$600 - 402 =$

$700 - 303 =$

- 368.** Keegi maksab oma kauba eest 304 marka; palju saab ta 500 margast tagasi?
- 369.** Vabrikusse osteti 600 sülda puid, neist puist on 203 sülda ära toodud; palju veel toomata on?
- 370.** Raamat on 200 lehekülge paks, poisil on 102 lehekülge läbi loetud; mitu lehekülge poisil veel lugeda on?
- 371.** Talumees sai turul või eest 315 marka, liha eest 285 marka, ta ostis 401 marga eest kaupa; palju tal saadud rahast üle jäi?
- 372.** Poes on 800 joonistushefti, gümnaasiumi jaoks võeti 504 hefti ära; palju jäi neid veel poodi?
- 373.** Ühes kastis on 468 õuna, teises kastis 332 õuna, neist müüdi 502 õuna; mitu õuna jäi järele?

4-ja kaupa lahutamise näidik:

$$4 - 4 = 0$$

$$5 - 4 = 1$$

$$6 - 4 = 2$$

$$7 - 4 = 3$$

$$8 - 4 = 4$$

$$9 - 4 = 5$$

$$10 - 4 = 6$$

$$11 - 4 = 7$$

$$12 - 4 = 8$$

$$13 - 4 = 9$$

§ 82.

$$5 - 5 = 0$$

- 374.** Liisi lubas oma õele 5 õuna anda, ta leidis enesel ainult 4 õuna olevat; kas ta võis oma lubamist täita?
- 375.** Liisil oli 5 marka raha, ta ostis 5-e marga eest paberit; palju raha tal üle jäi?
- 376.** Õues mängis 15 last, 5 last loobus mängust; mitu last jäi mängima?
- 377.** Koolipoisil oli 25 marka, 2-e marga eest ostis ta õunu; palju jäi tal raha üle?
- 378.** Kauba eest küsiti 205 marka, 5 marka jättis kaupmees maha; palju makseti kauba eest?
- 379.** Ühes klassis on 35 õpilast, teises 5 õpilast vähem; palju on teises klassis õpilasi?
- 380.** Ühes koolis on 345 õpilast, teises 5 õpilast vähem; mitu õpilast on teises koolis?

$381. 375 - 5 =$

$235 - 5 =$

$195 - 5 =$

$485 - 5 =$

$565 - 5 =$

$645 - 5 =$

$725 - 5 =$

$855 - 5 =$

$915 - 5 =$

$382. 360 - 154 =$

$450 - 243 =$

$655 - 135 =$

$750 - 450 =$

$863 - 354 =$

$975 - 405 =$

$162 - 53 =$

$255 - 155 =$

$585 - 245 =$

383. Aastas on 365 päeva; palju jääb aasta lõpuni, kui selle algusest 205 päeva mööda on?

384. Keegi on 675 marka võlgu; palju tal veel võlgu jääb, kui ta 345 marka ära maksab?

385. Vabrik muretses omale 460 sülda põlevkivi, sellest on 254 sülda juba ära tarvitatud; palju on veel?

386. Võta ülesanne nr. 380 ja arva välja, mitu õpilast on neis kahes koolis ühtekokku?

§ 83.

$$6 - 5 = 1$$

387. Liisil on 6 õuna, ta sõi ühes õega neist 5 ära; mitu õuna jäi veel Liisile?

388. Õpilasel oli 16 ülesannet rehkendada, tal jäi 5 ülesannet rehkendamata; palju ta rehkendas?

389. Klassis on 26 õpilast, 5 õpilast sai järeleksami; mitu õpilast sai järgmisse klassi?

390. Perenaisel on 56 naela püülijahu, 5 naela tarvitas ta saiaks; mitu naela tal järele jäi?

391. $86 - 5 =$

$306 - 5 =$

$746 - 5 =$

$566 - 5 =$

$476 - 5 =$

$626 - 5 =$

$896 - 5 =$

$116 - 5 =$

$236 - 5 =$

392. $700 - 503 =$

$270 - 51 =$

$436 - 145 =$

$571 - 352 =$

$602 - 500 =$

$865 - 455 =$

$730 - 543 =$

$306 - 105 =$

$700 - 501 =$

393. Liigpäeva aastas on 366 päeva, koolipäivi sel aastal on 205; mitu päeva koolid seisavad sel aastal?

394. Lõigati 470 sülda männihalge, kasehalge lõigati 254 sülda vähem; palju lõigati kasehalge?

395. Põllumees tahab 360 sülda kraavi kaevata, sellest on 150 sülda valmis; mitu sülda on veel kaevata?

- 396.** Ühel riiulil on 180 raamatut, teisel riiulil 298 raamatut ja kolmandal on 395 raamatut, kõik need raamatud pandi kahte kappi, nõnda et ühte 454 raamatut sai; mitu raamatut sai teise kappi?
- 397.** Võta ülesanne nr. 394 ja arva välja, mitu sülda halge lõigati ühtekokku?

§ 84.

$$7 - 5 = 2$$

- 398.** Õues mängib 7 last, 2 neist on tütarlast; mitu poissi on mängimas?
- 399.** Klassis oli 17 pinki, 5 pinki seisis tühjalt ja viidi välja; mitu pinki jäi klassi?
- 400.** Üks poiss õngitses 77 kala, teine 5 kala vähem; mitu kala õngitses teine poiss?
- 401.** Ühes õunapuus on 367 õuna, teises 5 õuna vähem; mitu õuna on teises puus?

402. $117 - 5 =$

$207 - 5 =$

$327 - 5 =$

$447 - 5 =$

$535 - 5 =$

$667 - 5 =$

$757 - 5 =$

$877 - 5 =$

$987 - 5 =$

403. $800 - 504 =$

$783 - 554 =$

$680 - 53 =$

$578 - 252 =$

$477 - 135 =$

$600 - 202 =$

$347 - 125 =$

$981 - 253 =$

$771 - 550 =$

- 404.** Tänavava kivindamiseks kulub 282 koormat kive, neist on 154 koormat paigale toodud; palju veel tuua on?
- 405.** Vabrikus on 475 töolist, 55 töolist loobus tööst; palju töölisi jäi vabrikusse?
- 406.** Koorem kasepuid maksab 280 marka, koorem männipuid on 54 marka odavam; palju maksab koorem männipuid?
-
- 407.** Ühest õunapuust saadi 377 õuna, teisest 294 õuna, neist tarvitati 450 õuna ära; palju neid veel jäi?
- 408.** Võta ülesanne nr. 400 ja arva välja, mitu kala õngitsesid poisid ühtekokku?
- 409.** Võta ülesanne nr. 401 ja arva välja, mitu õuna saadi kahest puust ühtekokku?
- 410.** Võta ülesanne nr. 406 ja arva välja, palju maksab koorem männi- ja koorem kasepuid ühtekokku?

§ 85.

$$8 - 5 = 3$$

- 411.** Ema ostis 8 õuna ja jagas 5 neist lastele; palju jäi emale veel õunu?
- 412.** Külalast linna on 18 versta, 5 versta on käidud; palju maad veel käia?

413. Ühes koolis on 128 last, teises 5 last vähem; mitu last on teises koolis?

414. Poiss loostas 658 pulka ja võttis säält 5 pulka ära; mitu pulka jäi järele?

415. $208 - 5 =$

$118 - 5 =$

$338 - 5 =$

$458 - 5 =$

$578 - 5 =$

$698 - 5 =$

$748 - 5 =$

$868 - 5 =$

$988 - 5 =$

416. $388 - 145 =$

$489 - 253 =$

$592 - 354 =$

$690 - 251 =$

$728 - 505 =$

$880 - 501 =$

$900 - 502 =$

$288 - 155 =$

$800 - 500 =$

417. Vabrikust osteti 390 rulli halli kangast, sellest müüdi kuu jooksul 154 rulli ära; palju veel müümata jäi?

418. Õpilaste piduõhtuks telliti 580 piletit, 150 piletit jäi müümata; mitu pidulist oli?

419. Vallas on 592 perekonda, post toob valda 284 ajakirja; mitu perekonda on ilma ajakirjata?

420. Peremees sai 195 puuda rukkid, 135 puuda otri ja 178 puuda kaeru; kõigist kolmest viljast ühtekokku müüs ta 205 puuda; mitu puuda tarvitas talu?

421. Võta ülesanne nr. 413 ja arva välja, mitu õpilast on neis kahes koolis ühtekokku?

§ 86.

$$9 - 5 = 4$$

422. Mannil on 9 raamatut, 5 raamatut võttis ta kooli kaasa; mitu raamatut jättis Manni koju?

423. Õde Anni on 19 aastane, õde Leida temast 5 aastat noorem; kui vana on Leida?

424. Liigpäeva aastal on küünlakuus 29 päeva, mitu päeva jääb küünlakuu lõpuni, kui 5 päeva selle algusest möödab on?

425. Peetri isa on praegu 59 aastane; kui vana oli ta 5-e aasta eest?

426. $109 - 5 =$

$999 - 5 =$

$219 - 5 =$

$889 - 5 =$

$329 - 5 =$

$779 - 5 =$

$439 - 5 =$

$669 - 5 =$

427. $975 - 555 =$

$290 - 150 =$

$791 - 350 =$

$694 - 453 =$

$509 - 245 =$

$900 - 500 =$

$349 - 135 =$

$125 - 43 =$

- 428.** Puuhoovis on 299 sülda puid, neist on 150 sülda kasepuid; palju on muid puid?
- 429.** Vakk räimi maksab rannas 190 marka, maamees ostis ühe vaka ja jäi 50 marka võlgu; palju oli maa-mehel raha kaasas?
- 430.** Keegi saab 900 marka kuus; palju tal raha üle jääb kuuväljaminekuist, kui ta 500 marka ära tarvitab?

§ 87.

$$10 - 5 = 5$$

- 431.** Koidula sai 10-ne aastaseks; kui vana oli Koidula 5-e aasta eest?
- 432.** Peetril on 20 marka, 5-e marga eest ostis ta õunu; palju jäi tal raha üle?
- 433.** Poisil on 50 marka; palju jääb tal raha üle, kui ta 5-e marga eest paberit ostab?

434.	$90 - 5 =$	435.	$300 - 105 =$
	$30 - 5 =$		$410 - 205 =$
	$100 - 5 =$		$507 - 354 =$
	$200 - 5 =$		$709 - 450 =$
	$340 - 5 =$		$900 - 150 =$
	$470 - 5 =$		$800 - 305 =$
	$520 - 5 =$		$204 - 53 =$
	$680 - 5 =$		$605 - 250 =$
	$790 - 5 =$		$600 - 305 =$

- 436.** Keegi lubas 900 telliskivi kohale vedada, tal on juba 450 kivi veetud; palju tal veel vedada on?
- 437.** Kooliraha on 325 marka maksta; palju saab 500-st margast tagasi?
- 438.** Isa andis poisile kooli minnes 400 marka, kuu jooksul kulutas ta 250 marka; palju on poisil veel raha?

§ 88.

$$11 - 5 = 6$$

- 439.** Juku rehkendas päevas 11 ülesannet, tema noorem õde rehkendas 5 ülesannet vähem; mitu ülesannet rehkendas õde?
- 440.** Sügisel oli klassis 31 õpilast, talve jooksul astus 6 õpilast välja; mitu õpilast oli kevadel ses klassis?
- 441.** Aias on 51 peenart, 5 peenart on kurke; kui palju on muu aiavilja all?

$$12 - 5 = 7$$

- 442.** Peetril on 12 marka, Antsul on 5 marka vähem; kui palju on Antsul raha?
- 443.** Puust kukkus 22 õuna maha, laps leidis neist ainult 5; mitu õuna jäi leidmatuks.

- 444.** Koolipoiss pidi 42 ülesannet välja rehkendama, temal jäi 5 ülesannet rehkendamata; mitu ülesannet ta rehkendas?

$$13 - 5 = 8$$

- 445.** Õues mängis 13 last, 5 last loobus mängust; palju jäi mängima?
- 446.** Talus on 33 kana, parte on 5 vähem; palju on talus parte?
- 447.** Poes on 73 puuda püülijahu, sellest müüdi päeva jooksul 5 puuda; palju jäi veel jahu poodi?

$$14 - 5 = 9$$

- 448.** Poiss sai sügisel 14 hefti, jõuluks kirjutas 5 hefti täis; mitu hefti päalejõuluks puhtaks jäi?
- 449.** Koolipoisil on 24 raamatut, 5 neist on võõrakeelsed; mitu raamatut on poisil eestikeelsed?
- 450.** Vanaisa on 84 aastane, vanaema on temast 5 aastat noorem; kui vana on vanaema?

451. $391 - 5 =$

$151 - 5 =$

$612 - 5 =$

$272 - 5 =$

$483 - 5 =$

$563 - 5 =$

$724 - 5 =$

$944 - 5 =$

452. $419 - 153 =$

$617 - 254 =$

$722 - 315 =$

$872 - 445 =$

$939 - 255 =$

$543 - 305 =$

$448 - 150 =$

$564 - 325 =$

453. Kohtla kaevanduses on 481 vagunit põlevkivi veo-
valmis, kuu jooksul veetakse 325 vagunit ära; palju
jääb sellest tagavarast veel vedada?

454. Puuhoovis on 562 sülda puid, neist müüakse nädala
jooksul 215 sülda; palju jääb müümata?

455. Lõigati metsas 235 palki, neist on 50 palki veetud;
mitu palki on vedamata?

456. Keegi teenis nädalas 724 marka ja kulatas selle aja
sees 315 marka; palju jäi tal sest teenistusest üle?

§ 89.

457. $404 - 205 =$

$502 - 103 =$

$600 - 304 =$

$701 - 503 =$

$800 - 412 =$

$603 - 225 =$

$702 - 344 =$

$803 - 555 =$

458. Laos on 503 kotti jahu, neist on 204 kotti rukki-jahu; palju on muud jahu?
459. Keegi sõidab tee, mis 504 versta pikk, sellest on 235 versta laeva teed, teine osa raudtee; palju sõidab see isik raudteel?
460. Külas elab 602 inimest, reist on 354 naisterahvast; mitu meesterahvast on selles külas?
461. Keegi maksab kauba eest 303 marka; palju saab ta 500 margalisest tagasi?

5-e kaupa lahutamise näidik:

$$5 - 5 = 0$$

$$6 - 5 = 1$$

$$7 - 5 = 2$$

$$8 - 5 = 3$$

$$9 - 5 = 4$$

$$10 - 5 = 5$$

$$11 - 5 = 6$$

$$12 - 5 = 7$$

$$13 - 5 = 8$$

$$14 - 5 = 9$$

§ 90.

$$6 - 6 = 0$$

462. Laual on 5 õuna, Liisi võtab säält 6 õuna; mis sa selle asja kohta arvad?
463. Perenaine ostis hommikul 6 naela leiba, päeva jooksul tarvitati 6 naela ära; palju jääb leiba teiseks päevaks?
464. Perenaine korjas 16 muna, 6 neist tarvitab ta ära; palju jäi veel järele?
465. Klassi nimekirja järele on 36 õpilast; kui 6 õpilast puudub, mitu õpilast on siis koolis?
466. Tüdrukul on 86 marka, ta ostab turult 6-e marga eest leiba; palju raha tal järele jääb?
467. Müüjal on 106 õuna, poiss ostab 6 õuna; mitu õuna müüjalle veel jääb?

468. $226 - 6 =$

$376 - 6 =$

$416 - 6 =$

$196 - 6 =$

$566 - 6 =$

$646 - 6 =$

$756 - 6 =$

$886 - 6 =$

$936 - 6 =$

469. $360 - 160 =$

$270 - 165 =$

$466 - 266 =$

$566 - 306 =$

$674 - 465 =$

$760 - 360 =$

$886 - 256 =$

$972 - 446 =$

$977 - 613 =$

470. Maja ehituseks osteti 370 palki, neist on 165 kohale veetud; mitu palki veel tuua on?
471. Liigpäeva aastas on 366 päeva; mitu päeva jääb aasta lõpuni, kui aasta algusest 166 päeva mööda on?
472. Kahes kapis ühtekokku on 660 raamatut; mitu raamatut on teises kapis, kui ühes on 360?

§ 91.

$$7 - 6 = 1$$

473. Nädalas on 7 päeva; 6 päeva neist on tööpäivi; mitu puhkepäeva on nädalas?
474. Paulil on 17 marka, ta ostis 6-e marga eest sulgi; mitu marka tal veel jäi?
475. Pauli isa on 37 aastane, ema on 6 aastat noorem; kui vana on Pauli ema?
476. Laual on 97 pirni, mamma andis Paulile 6 pirni; palju veel lauale jäi?

477. $107 - 6 =$

$237 - 6 =$

$317 - 6 =$

$447 - 6 =$

$577 - 6 =$

$657 - 6 =$

$787 - 6 =$

$867 - 6 =$

$997 - 6 =$

478. $279 - 165 =$

$387 - 46 =$

$481 - 263 =$

$583 - 364 =$

$677 - 261 =$

$780 - 662 =$

$803 - 655 =$

$907 - 446 =$

$180 - 61 =$

479. Gümnaasiumis õpib 617 õpilast, neist on 326 tütarlast; mitu poisslast õpib selles gümnaasiumis?

480. Talumees sai turul oma kauba eest 883 marka, ta ostis linnast 565 marga eest kaupa; palju tal saadud rahast üle jäi?

481. Linnas on 782 maja, neist 264 kivimaja, teised puumajad; mitu puumaja on selles linnas?

---

482. Ühel põllul on 380 hakkjalga, teisel on 165 hakkjalga vähem; mitu hakkjalga on neil kahel põllul ühtekokku?

483. Koplitalu tänavas kasvab vana tamm, tamme juurest ühte tänava otsa saab 207 sülda, tänava teisse otsa saab tamme juurest 36 sülda vähem; kui pikk on Koplitalu tänav?

§ 92.

8—6=2

- 484.** Koolipoisil on 8 kaustikut, 6 nendest on täis kirjutatud; mitu puhast kaustikut on poisil?
- 485.** Poisil on 18 marka, ta ostab 6-e marga eest paberit; palju tal raha üle jääb?
- 486.** Majanduse Ühisuse kaupluses on 38 pööratra (sahka); neist osteti 6 sahka; mitu sahka veel sinna jäi?
- 487.** Pääle jõulu oli 128 koolipäeva, Artur oli 6 päeva koolist kodus olnud; mitu päeva käis Artur pääle jõulu koolis?

488. $998 - 6 =$

$888 - 6 =$

$778 - 6 =$

$668 - 6 =$

$558 - 6 =$

$448 - 6 =$

$338 - 6 =$

$228 - 6 =$

$118 - 6 =$

489. $901 - 645 =$

$890 - 661 =$

$789 - 463 =$

$618 - 256 =$

$581 - 160 =$

$408 - 306 =$

$390 - 65 =$

$280 - 161 =$

$108 - 16 =$

490. Laev tõi Tallinnast Kuresaare 903 kotti soola, sellest soolast said maaelanikud 625 kotti; mitu kotti jäi linnaelanikkude tarvitada?
491. Vabriku hoovis on 900 saelauda; säält osteti 665 lauda; palju sinna veel jäi?
492. Sõjaväe hobustele kulub 280 koormat heinu; mitu koormat veel tarvis on, kui 160 koormat juba saadud on?
493. Heinamaal on 290 heinalabu, 164 labu on kokku veetud; mitu labu veel heinamaal on?
-
494. Põllumees viis turule ühel päeval 385 kapsapääd, teisel päeval 160 pääd vähem; mitu kapsapääd viis põllumees neil kahel päeval tarule?
495. Marjakaupleja müüs ühel päeval 590 marga eest õunu ära, teisel päeval 163 marga eest vähem; palju raha sai kaupleja kahe päevaga õunte müügist?
496. Ühes külas on 388 inimest, teises külas 65 inimest vähem; palju on neis kahes külas inimesi ühtekokku?

§ 93.

$$9 - 6 = 3$$

497. Kaarel on 9 aastane, ta õde on 6-e aastane; palju on Kaarel õest vanem?

- 498.** Korvis on 19 õuna, säält võeti 6 õuna ära; mitu õuna jäi korvi?
- 499.** Klassis on 29 õpilast, 6 neist ei võta laulmisest osa; mitu õpilast laulab?
- 500.** Raudteerongis on 39 vagunit, teises rongis on 6 vagunit vähem; mitu vagunit on teises rongis?

501. $139 - 6 =$

$299 - 6 =$

$309 - 6 =$

$449 - 6 =$

$589 - 6 =$

$659 - 6 =$

$779 - 6 =$

$869 - 6 =$

$929 - 6 =$

$119 - 6 =$

502. $369 - 146 =$

$497 - 265 =$

$983 - 634 =$

$802 - 363 =$

$700 - 461 =$

$900 - 600 =$

$504 - 165 =$

$699 - 566 =$

$993 - 664 =$

$999 - 666 =$

- 503.** Metsas on 400 palki lõigatud, nädala jooksul veeti neist 265 palki välja; mitu palki on veel metsas?
- 504.** Vabrikulle telliti Kohtla kaevandusest 490 vagunit põlevkivi, neist on 260 vagunit kohale toodud; palju veel toomata on?
- 505.** Keegi võttis 900 marka ligi, ta maksis ostetud kauba eest 464 marka; palju jäi tal raha üle?

506. Õunapuus on 304 õuna, säält võeti 165 õuna maha; palju jäi veel õunu puu otsa?

507. Ühe õunapuu otsast võeti 189 õuna, teise otsast 256 ja kolmanda otsast 246 õuna, neist õuntest müüdi 460 ära; palju jäi õunu müümata?

508. Talu sai 200 puuda rukkid, otri saadi 65 puuda vähem; palju sai see talu vilja?

§ 94.

$$10 - 6 = 4$$

509. Õues jookseb 10 poissi, 6 poissi läks klassi; mitu poissi jäi õue?

510. Leib kaalub 20 naela, päeva jooksul söödi 6 naela ära; kui palju on õhtul seda leiba veel?

511. Mul puudub 6 marka sajast margast; palju mul raha on?

512. Perenaisel on 120 naela jahu, 6 naela tarvitas ta ära; mitu naela jääb talle veel jahu?

513. Aastas on 190 koolipäeva; mitu päeva on Ants koolis käind, kui ta 6 päeva kodus oli?

514. $130 - 6 =$

$250 - 6 =$

$370 - 6 =$

$490 - 6 =$

$520 - 6 =$

$640 - 6 =$

$760 - 6 =$

$880 - 6 =$

$900 - 6 =$

515. $390 - 146 =$

$470 - 216 =$

$501 - 360 =$

$600 - 160 =$

$704 - 463 =$

$100 - 60 =$

$809 - 566 =$

$910 - 506 =$

$210 - 106 =$

516. Kaupluses on 600 lugemikku, neist müüdi nädala jooksul 266 ära; palju jäi veel kauplusse lugemikke?

517. Perenaisel on 300 marka, ta ostab turult 106-e marga eest üht ja teist; palju jääb talle veel raha?

518. Ehituse jaoks osteti kuuse- ja männipalke; kui palju osteti männipalke, kui kuusepalke oli 116, aga ühtekokku osteti 320 palki?

---

519. Osteti 300 männipalki, kuusepalke osteti 116 vähem; mitu palki osteti ühtekokku?

520. Põllumees sai ühelt põllult 148 puuda rukkid, teiselt 167 puuda, tal on salv, kuhu 160 puuda mahub, sellest salvetaiest jätkub temale aastaks; kui palju võib põllumees rukkid müüa?

§ 95.

11—6=5

521. Perenaisel on 11 muna, 6 neist keedab ta ära; mitu muna jääb talle järele?
522. Lehekuus on 31 päeva; mitu koolipäeva on lehekuus, kui 6 päeva kooli ei peeta?
523. Aias on 71 õunapuud, 6 neist kaevati välja; mitu õunapuud jäi aeda?

12—6=6

524. Ema ostis 12 õuna, 6 õuna ta andis lastele; mitu õuna jäi talle veel?
525. Talu aias on 32 õunapuud, 6 neist suviõunapuud; mitu talvõunapuud on selle talu aias?
526. Noores õunapuus on 102 õuna, 6 õuna võeti ära; mitu õuna jäi puusse?

13—6=7

527. Poisil on 13 marka, ta ostab kuue marga eest kaus-
tikuid; mitu marka tal veel jääb?
528. Klassis on 43 õpilast, säält paigutati 6 õpilast
kõrvalklassi; mitu õpilast jäi sinna klassi?

529. Isal on parajasti 113 marka, ta annab pojale 6 marka palju jääb isale raha?

$$14 - 6 = 8$$

530. Klassis on 14 tütarlast, poisse on 6 vähem; palju poisse on selles klassis?
531. Klassis oli 24 pinki, 6 pinki oli üle vajaduse ja viidi välja; mitu pinki jäi klassi?
532. Tüdruk võttis furule minnes 94 marka kaasa, tagasi tõi ta veel 6 marka; palju ta turul kulutas?

$$15 - 6 = 9$$

533. Ühes talus on 15 lammast, teises talus 6 lammast vähem; mitu lammast on teises talus?
534. Klassis on 35 õpilast, 6 õpilast ei saand omi ülesandeid valmis; mitmel õpilasel olid ülesanded valmis?
535. Korvis on 205 õuna: Villem võttis 6 õuna omale; palju jäi korvi õunu?

536. 991 — 6 =	537. 321 — 116 =
882 — 6 =	518 — 364 =
773 — 6 =	625 — 260 =
664 — 6 =	412 — 106 =
114 — 6 =	739 — 560 =
555 — 6 =	873 — 666 =
403 — 6 =	944 — 436 =
201 — 6 =	641 — 161 =
302 — 6 =	555 — 226 =

538. Kaupmees ostis 125 naela mett, päeva jooksul müüs ta 16 naela; palju tal veel mett jäi?

539. Postkontoris on 846 postmarki, päeva jooksul müüdi säält 264 postmarki; palju jäi veel postkontori postmarke?

540. Talumees sai 225 puuda rukkid, enne jõulu tarvitas ta 64 puuda; palju jäi tal pääle jõuluks tarvitada?

541. Kui sul 333 marka on ja kulutad sellest 126 marka, palju jääb sulle raha üle?

542. Laos on 710 kotti soola, Tarvitajate Ühisus tellis säält 160 kotti; mitu kotti soola jäi veel lattu?

§ 96.

$$\begin{array}{r} 325 \\ - 146 \\ \hline 179 \end{array}$$

Olgu 325-est ära võtta 146. Üksikute lahutamiseks siin iseäralist ei ole, tuleb 1 kümneline üksikuiks laotada ja sellega on asi korras. Kümneliste juure asudes näeme, et neid vähenejas vähem on vähendajast. Seega tuleb teist puhku suuremaid üksusi abiks võtta. Nii siis võtame ühe sajalise ja laotame kümnelisteks. Nüüd läheb jälle tuttavale teele; tähele panna, et nüüd vähenejas 1 kümneline vähem on kui esialgu kirjutatud oli (mispärast?).

$$543. \quad 633 - 246 =$$

$$545 - 156 =$$

$$424 - 235 =$$

$$752 - 354 =$$

$$310 - 163 =$$

$$510 - 201 =$$

$$634 - 466 =$$

$$541 - 142 =$$

$$633 - 234 =$$

544. Põllul on 342 hakkjalga, päeva jooksul veetakse põllult 155 hakkjalga ära; mitu hakkjalga jääb veel põllule?

545. Tartu raudteejaamas müüdi hommikul Tallinna poole minevale rongile 331 piletit, Valga poole sõitvale rongile 136 piletit vähem; mitu piletit müüdi sel hommikul Tartu raudteejaamas?

546. Talu andis 210 puuda rukkid, kaeru 16 puuda vähem; palju andis see talu kaeru?

6-e lahutamise näidik:

$$6 - 6 = 0$$

$$7 - 6 = 1$$

$$8 - 6 = 2$$

$$9 - 6 = 3$$

$$10 - 6 = 4$$

$$11 - 6 = 5$$

$$12 - 6 = 6$$

$$13 - 6 = 7$$

$$14 - 6 = 8$$

$$15 - 6 = 9$$

§ 97.

$$7 - 7 = 0$$

547. Emal oli 7 õuna, ta andis oma lastele ühtekokku 7 õuna; mitu õuna emal järele jäi?
548. Poisil on 17 raamatut, ta võtab 7 raamatut kooli kaasa; mitu raamatut jätab ta koju?

549. Ühes peenras on 107 kurki, teises on 7 kurki vähem; mitu kurki on teises peenras?

550. $137 - 7 =$

$217 - 7 =$

$357 - 7 =$

$477 - 7 =$

$597 - 7 =$

$627 - 7 =$

$747 - 7 =$

$867 - 7 =$

551. $387 - 167 =$

$479 - 275 =$

$583 - 376 =$

$680 - 574 =$

$847 - 457 =$

$957 - 667 =$

$487 - 176 =$

$877 - 470 =$

552. Talu sai 187 vakka kartulid, neist müüdi 57 vakka ära; palju tarvitas talu ise?

553. Kapis on 480 raamatut, säält võeti 245 raamatut välja; mitu raamatut jäi kappi?

554. Ühes kastis on 575 õuna, teises 270 õuna vähem; 1) mitu õuna on teises kastis? 2) mitu õuna on neis kahes kastis ühtekokku?

§ 98.

$$8 - 7 = 1$$

555. Mikk võttis puust 8 ploomi, 7 sõi ta ära; mitu ploomi jäi Mikule veel?

ARH A-3433

2. vsh.

TÜ RAAMATUKOGU
10300015772504

A A

3433

55999

i